

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

FORVALTNINGSREVISJON

KRISTIANSUND KOMMUNE

Kommunens arbeid med barn i fattige familier

DESEMBER 2023

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Møre og Romsdal Revisjon SA er et samvirkeforetak eid av kommunene Aure, Averøy, Kristiansund, Rindal, Smøla, Surnadal, Tingvoll, Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Rauma, Sunndal, Vestnes, Fjord, Giske, Sula, Stranda, Sykkylven og Ålesund samt Møre og Romsdal fylkeskommune. Selskapet utfører regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og andre revisjonstjenester for eierne. Hovedkontoret ligger i Kristiansund og det er avdelingskontorer i Ålesund, Molde og Surnadal.

Tidligere rapporter fra Møre og Romsdal Revisjon SA kan hentes på vår hjemmeside:

www.mrrevisjon.no

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

FORORD

Denne rapporten er et resultat av en forvaltningsrevisjon som Møre og Romsdal Revisjon SA har utført etter vedtatt bestilling fra kontrollutvalget i Kristiansund kommune.

Rapporten summerer opp resultatene fra Møre og Romsdal Revisjons SA sin undersøkelse om arbeid med barn i fattige familier i Kristiansund kommune. Rapporten starter med en presentasjon av innhold og funn i rapporten, og i vedlegg blir det lagt frem revisjonskriterier, fakta og statistikk.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i samsvar med god revisjonsskikk og Norges Kommunerevisorforbund sin standard for forvaltningsrevisjon RSK 001.

Revisjonen er utført av Marianne Hopmark, Ingrid Walstad Larsen og Terje Gundersen-Røvik i perioden mai til november i 2023.

Vi ønsker å takke alle som har bidratt til denne forvaltningsrevisjonen.

Kristiansund, 07.12.2023

Ingrid Walstad Larsen
Oppdragsansvarlig revisor

Terje Gundersen-Røvik
Forvaltningsrevisor

Marianne Hopmark
Forvaltningsrevisor

SAMMENDRAG

I denne forvaltningsrevisjonen har vi sett på hvordan Kristiansund kommune arbeider for å begrense fattigdom i barnefamilier, og hvordan kommunen jobber for å begrense negative følger av fattigdom. Vi har undersøkt om kommunen har tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen, og hvordan denne kunnskapen brukes i det forebyggende arbeidet. Vi har i tillegg sett på hva slags tiltak kommunen har for å sikre tverrfaglig samarbeid, og om disse tiltakene er tilstrekkelig samordnet.

PROBLEMSTILLINGER

- Problemstilling 1:** Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?
Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?
- Problemstilling 2:** Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen?
Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?
- Problemstilling 3:** Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid?
Er tiltakene tilstrekkelig samordnet?

METODE

Forvaltningsrevisjonen er utført i henhold til standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Vi har kombinert ulike metoder for å kunne svare på problemstillingene og har hentet inn informasjon fra flere kilder for å belyse praksis.

Vi har gjennomført 16 kvalitative intervju, dokumentanalyser av planer, rutiner, lover og andre nasjonale autoritative kilder, samt brukt observasjon og innhentet skriftlige tilbakemeldinger på e-post.

Revisjonsrapporten er bygd opp etter både deskriptive (problemstilling 1) og normative revisjonskriterier (problemstilling 2 og 3). Ved å kombinere ulike metoder har vi belyst aktuelle områder, og vi mener vi har innhentet data i tilstrekkelig omfang til å kunne svare på problemstillingene.

KONKLUSJONER

Konklusjon problemstilling 1:

- **Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?**
- **Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?**

Kristiansund kommune utfører mye godt arbeid og utgjør en forskjell for barn i fattige familier. Vi ser at det er en sammenheng mellom overordnede planer og konkrete planer for enhetene. I presentasjon av kommunens tiltak har vi delt de inn i tre nivåer; universelt, selektivt (utvalgt) og individuelt (indikativt) nivå.

På det **universelle nivået** arbeider barnehage, skole og SFO med å utjevne forskjeller og utøve gratisprinsippet. Moderasjoner og gratis kjernetid er viktige nasjonale virkemidler og Kristiansund kommune strekker seg noe lengre enn de nasjonale moderasjoner.

På det **selektive og individuelle nivået** har NAV, barnevern og andre enheter viktige tiltak innenfor bolig og arbeid. Fritidsaktiviteter er også sett på som et viktig område ved barns oppvekst og kulturavdelingen er bindeledd mellom kommunen og frivilligheten.

Konklusjon problemstilling 2:

- **Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen?**

Vår undersøkelse viser at Kristiansund kommune kartlegger tidlig og skaffer seg tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår. Kommunen sikrer seg oversikt og bruker kunnskapen i arbeidet med barn i fattige familier. Folkehelsearbeidet er sentralt også i fattigdomsproblematikk og kunne vært noe grundigere beskrevet, men vi vurderer kommunens arbeid som tilstrekkelig på området.

- **Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?**

Kunnskap innhentes både fra nasjonalt og lokalt hold og det er tydelig at den blir brukt av de som får den. Likevel ser vi at kunnskapen kan brukes enda mer systematisk i det forebyggende arbeidet, spesielt ved overganger mellom tjenester, eller i helhetlig samordning av tiltak.

Det er mange som kartlegger de samme familiene, og det kan være fordelaktig å samarbeide om kartleggingen, både for familiene og kommunens ansatte. Når planer skal revideres kan det være hensiktsmessig å legge inn rutiner for forebygging av fattigdom og begrensning av virkningen av fattigdom.

Vi ser at opplysningsplikten blir fulgt opp slik det er forventet av kommunens ansatte.

Konklusjon problemstilling 3:

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

- **Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid?**
- **Er tiltakene tilstrekkelig samordnet?**

Kristiansund kommune har ulike tverrfaglige samarbeidsgrupper som samler fagpersoner fra forskjellige sektorer i kommunen. Flere nettverksgrupper arbeider med å konkretisere overordnede planer, slik at enhetene kan omsette planene til handling. Vi ser at kommunens planer er et godt tiltak for å initiere tverrfaglig samarbeid. Revisjonen viser at samarbeid ikke må være samlokalisert fysisk for å fungere tilfredsstillende samordnet.

Vi ser at det er flere gode samarbeid, organisert i en form for kunnskapsklynger. Dette er positivt, men det vil være en fordel om kommunen sikrer at alle som arbeider med familiene får nødvendig kunnskap og informasjon, spesielt ved overganger for eksempel fra barnehage til skole og komplekst samarbeid.

Barnekoordinator blir ansatt i løpet av høsten 2023 og en rådgiver ved oppvekst får koordinerende funksjon for barn i fattige familier fra og med november 2023. Dette mener vi vil være positivt for kommunens arbeid med barn i fattige familier.

ANBEFALINGER

Med bakgrunn i våre funn, vurderinger og konklusjoner vil vi anbefale at Kristiansund kommune vurderer å:

- Fortsette arbeidet med å utarbeide målsettinger, strategier og/eller tiltak for å møte utfordringer barn i fattige familier har, og for å nå egne mål og nasjonale føringer.
- Se nærmere på mulige rutiner/retningslinjer som kan stimulere til og regulere et best mulig samarbeid mellom alle aktører som arbeider med å hjelpe barn i fattige familier.
- Sikre bedre samordning og evaluering av igangsatte tiltak knyttet til arbeid med barn i fattige familier.
- Legge til rette for et tettere samarbeid med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge i kommunen, gjøre tilbudene bedre kjent, og bidra til at utsatte målgrupper blir bedre inkludert enn i dag.
- Kartlegge om det er behov for tiltak som hindrer vilkårlighet i utøvelse av gratisprinsippet i skolen.
- Kartlegge om det bør innføres rutiner eller tiltak for utveksling av kunnskap ved overganger fra barnehage til skole, når det kommer til tema tilknyttet fattigdom.

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

INNHold

1. INNLEDNING.....	1
1.1. Bakgrunn og bestilling	1
1.2. Problemstilling.....	1
1.3. Revisjonskriterier.....	2
1.4. Problemstillinger	2
1.5. Metode og avgrensninger	3
1.6. Om Kristiansund kommune.....	7
1.7. Teorigrunnlag – Barn i fattige familier i Norge og i Kristiansund kommune	7
2. PROBLEMSTILLING 1- KOMMUNENS ARBEID	13
2.1. Revisjonskriterier.....	13
2.2. Perspektiv i rapporten.....	13
2.3. Faktagrunnlag.....	14
3. PROBLEMSTILLING 2 - KUNNSKAP	25
3.1. Revisjonskriterier.....	25
3.2. Faktagrunnlag.....	25
3.3. Vurderinger	31
4. PROBLEMSTILLING 3: SAMARBEID OG SAMORDNING	35
4.1. Revisjonskriterier.....	35
4.2. Faktagrunnlag.....	35
4.3. Vurderinger	43
5. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER	47
6. FAKTASJEKK OG HØRING	51
7. REFERANSELISTE	52
Dokumenter fra kommunen	52
Andre kilder	52
8. VEDLEGG	54

1. INNLEDNING

Denne forvaltningsrevisjonsrapporten er utarbeidet med bakgrunn i kontrollutvalget sin bestilling og vedtatte prosjektplan. Vi har sett hvordan kommunen arbeider med å kartlegge omfanget av, og redusere konsekvensene for, barn i fattige familier. Vi har også sett på hvordan kommunen samhandler internt og eksternt med denne problemstillingen.

Mer enn 11% av barn i Norge lever i en fattig familie. Det betyr at mer enn hvert tiende barn, eller i gjennomsnitt to til tre elever i hvert klasserom vokser opp i en lavinntektsfamilie. Statistikk viser at dette også er en utfordring i Kristiansund kommune.

1.1. BAKGRUNN OG BESTILLING

Kontrollutvalget har i 2023 gjort følgende vedtak:

Barn i lavinntektsfamilier velges som tema for et nytt forvaltningsrevisjonsprosjekt (PS 9/23). Prosjektplan er utarbeidet av Møre og Romsdal Revisjon SA og behandlet i kontrollutvalget 26.04.23 med vedtak som følger: Kontrollutvalget bestiller en forvaltningsrevisjonsrapport basert på den vedtatte prosjektplanen (PS 18/23).

1.2. PROBLEMSTILLING

I rapporten besvarer vi tre problemstillinger:

- Problemstilling 1:** Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?
Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?
- Problemstilling 2:** Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen?
Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?
- Problemstilling 3:** Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid?
Er tiltakene tilstrekkelig samordnet?

1.3. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som brukes for å vurdere funnene i undersøkelsene. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative eller anerkjente kilder innenfor det reviderte området, og de skal være relevante og konkrete. De utledede revisjonskriteriene ligger i vedlegg 2. Kilder til revisjonskriterier er:

- KommuneLOVEN
- OpplæringsLOVA
- BarneHAGELOVEN
- BarneVERNsLOVEN
- Forskrift om foreldrebetaling i barnehager
- FolkehelseLOVA
- Forskrift til opplæringsLOVA
- Helse- og omsorgstjenesteloven
- GrunnLOVEN
- Sosialtjenesteloven
- Barnekonvensjonen
- FNs bærekraftsmål (FN 2023)
- Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV, av 22.06.2012.
- Veileder - Fattigdom – om arbeid for barn som lever i fattige familier (Bufdir, januar 2023).
- Kristiansund kommune oppvekstplan 2019-2027 Oppvekstplan 2019-2027
- KS – orden i eget hus

1.4. PROBLEMSTILLINGER

Basert på kontrollutvalget sin bestilling og vedtatt prosjektplan, har vi undersøkt tre problemstillinger:

Problemstilling 1: Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?
Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?

Problemstilling 2: Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen?
Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?

Problemstilling 3: Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid?
Er tiltakene tilstrekkelig samordnet?

1.5. METODE OG AVGRENSNINGER

Forvaltningsrevisjonen er utført i henhold til god kommunal revisjonsskikk. Prosjektplanen følger kontrollutvalgets problemstilling med å se på hvordan kommunen arbeider med barn i fattige familier.

LESERVEILEDNING

Revisjonen inneholder både deskriptive og normative revisjonskriterier. Problemstilling 1, «Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier og for å begrense negative følger av fattigdom for barn?», har deskriptive revisjonskriterier og vi beskriver her hvordan arbeidet er organisert i kommunen.

I problemstilling 2, «Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen, og brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?», bruker vi normative revisjonskriterier som kommunen måles opp mot. Problemstilling 3, «Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid og er tiltakene tilstrekkelig samordnet?», har også normative revisjonskriterier.

I prosjektet har vi brukt både kvantitative og kvalitative metoder for å innhente data. Ved å kombinere ulike metoder belyser vi aktuelle områder for å få beskrivelser fra ulike synsvinkler. Hvis inntrykket av et undersøkt tema er likt ved å bruke ulike metoder, heves kvaliteten og gyldigheten.

Prosjektet er forankret i ledelsen i kommunen gjennom oppstartmøte 9. mai 2023 med kommunedirektør, kommunalsjef for oppvekst, kommunalsjef for helse og rådgiver fagstab helse. Det har vært viktig for prosjektet å belyse bredden av kommunens arbeid.

Analysearbeidet er gjort gjennom enten metodetriangulering og datatriangulering. Datatriangulering er brukt for å få beskrevet teori og praksis (skrevne planer og rutiner) på feltet og for å se om det er samsvar mellom de ulike kildene. Dette er gjort for å sikre validitet i undersøkelser av data, samt at det sikrer at vurderingene også er valide.

I det første kapittelet vil vi presentere et teoretisk bakteppe for forvaltningsrevisjonen. I den første problemstillingen beskriver vi kommunens praksis på området slik den er i dag. I problemstilling to belyser vi hvordan kommunen innhenter kunnskap og bruker denne kunnskapen. I problemstilling tre ser vi på hvordan kommunen samarbeider om utfordringene og om samordningen er god.

Både «fattige familier» og «lavinntektsfamilier» er ord som brukes i rapporten. Vi vil understreke at disse familiene ikke alltid vil føle seg fattig. Statistikk og tall er hentet fra SSB (Statens Sentralbyrå) som bruker lavinntektsfamilie som terminologi. Vi bruker de to definisjonene tilnærmet likt.

 INTERVJU

Det er gjennomført kvalitative, strukturerte intervju med 18 ansatte i kommunen samt en ansatt i frivilligsentralen. Disse ansatte er enhetsledere, fagledere og rådgivere. De intervjuobjektene vi har valgt ut sammen med kommuneledelsen er enten ledere eller ansatte som jobber sammen med medarbeidere som har god kontakt med brukere som barn, pasienter, elever eller foreldre.

Vi har fått gode beskrivelser og informasjon fra de utvalgte informantene, som legger til rette for en hensiktsmessig beskrivelse av kommunens praksis. Muntlige intervju som er brukt i rapporten er skriftliggjort og verifisert. De vi har intervjuet er:

Enhet	Rolle
Kommuneledelse	Kommunalsjef oppvekst
NAV, Kristiansund	Enhetsleder NAV Avdelingsleder NAV Familielos, NAV
Stab	Folkehelsekoordinator
Oppvekstområdet	Enhetsleder barnehage Enhetsleder Allanengen skole Styrer Karihola barnehage Rådgiver fagstab oppvekst, barnehage Rådgiver fagstab oppvekst, koordinator barn i fattige familier
Oppvekst/helse	Enhetsleder barn, familie og helse
Helse og omsorg	Rådgiver fagstab Helse Rådgiver fagstab helse og omsorg
Bolig	Leder eiendomsdrift Miljøarbeider Eiendomsdrift (tidligere het stillingen Miljøvaktmester) Konsulent servicetorget
Kultur	Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur
Frivilligsentralen/ BUA	Leder Frivilligsentralen/ BUA
PPT	Leder PPT

I tillegg til disse intervjuene har vi hatt telefonsamtaler der vi har undersøkt mindre områder. Dette er for eksempel leder i ungdomsrådet og ansvarlig for drift av Bestemors hage.

OBSERVASJON

Vi har gjennomført observasjoner for å se hvordan frivilligsentralen og BUA driver. Vi har da inntatt en rolle som deltakende observatør. Observasjon som metode gir et inntrykk av hvordan plassen er organisert og hvilket omfang denne frivillige organisasjonen driver. Denne type feltobservasjon blir et supplement til annen datainnsamling og brukes i form av bilder i rapporten.

SKRIFTLIGE TILBAKEMELDINGER FRA BARNEHAGE OG SKOLE

Vi har sendt e-post til tre ungdomsskolerektorer og tre barnehagestyrere for å samle inn data til kontroll av rutiner og fakta, samt andre spørsmål.

Det er tre ungdomsskoler i Kristiansund, og vi sendte e-post til alle rektorene. De fikk spørsmål om sommerjobb og taushetsplikt. Vi fikk svar fra alle.

Det er 5 kommunale og 9 private barnehager i Kristiansund. Til å svare på spørsmål til forvaltningsrevisjonen, ønsket vi å inkludere en av barnehagene som ligger i et område med høy andel av kommunale boliger. Dette for å søke svar på om det er høyere andel risikoutsatte familier for fattigdom i området. Det ene utvalget blant barnehagestyrerne er derfor strategisk. Vi trakk i tillegg to tilfeldige barnehagestyrere. Alle tre styrerne har svart på spørsmålene.

DOKUMENTANALYSE

Det meste av data vi har sett på i dokumentanalysen er fra kommunale dokumenter i tidsperioden 2020-2023. Vi mener at innholdet er gyldig for situasjonen for Kristiansund kommune i november 2023. Når vi har undersøkt om kommunen har kunnskap om barn- og unges levekår har vi undersøkt både planarbeid og operativt arbeid i enhetene. Vi har fått tilsendt rutiner som beskriver hvordan kommunen arbeider med å kartlegge familiene. Det vi har brukt av litteratur som bakgrunnskunnskap for rapporten er fra perioden 2009-2023.

SVAKHETER I DATAMATERIALET

Det er en risiko for at kildene vi har intervjuet forteller sin individuelle mening, eller det de vil fortelle. Det kan være naturlig for dem å formidle sine personlige synspunkter. Dette har vi tatt høyde for i analysen av svarene og ved triangulering, det vil si bruk av flere kilder. Et høyt antall intervju gjør at vi er sikrere på at innholdet er valid, men også reliabelt.

Det er også en risiko for at revisor «ser det vi ser etter». Gjennom en faglig metodeforståelse, gjennomgående refleksjon og bevissthet, kvalitetskontroll gjennom RSK 001, og intern kvalitetskontroll mener vi at denne risikoen er minimert.

Underveis i intervjuene antydte noen kilder at gratisprinsippet ikke ble håndtert godt nok i kommunen. I og med at vi hadde begrenset av data på dette i rapporten, valgte vi å gjennomføre en enkel stikkprøvekontroll. Vi trakk et lite utvalg skoler og ringte rektorene for å få innblikk i hvordan deres skole håndterer prinsippet.

En annen svakhet i datamaterialet er at vi ikke har involvert brukerperspektivet. Dette kan føre til at vi mister et perspektiv inn i forvaltningsrevisjonen som kan gi oss økt innsikt og kunnskap på det vi reviderer. På grunn av avgrensninger, og at dette er et sensitivt område og ei sårbar gruppe, har vi valgt å ikke involvere brukere i datainnhenting.

Tilbakemeldingene fra verifisering av intervju og faktasjekk har vært nyttig for kvalitetssikring av rapporten. Det har styrket rapporten sin kvalitet at fakta som er brukt i rapporten, i flere omganger, har blitt gjennomgått av de involverte partene. På den måten blir det mindre rom for misforståelser eller feiltolkninger i rapporten.

AVGRENSNINGER

Av praktiske og ressursmessige hensyn har det vært nødvendig å foreta en avgrensning av forvaltningsrevisjonen. Som nevnt har en avgrensning vært å ikke intervju brukere og innbyggere i kommunen. Hoved-problemstillingene har hatt søkelys på tilbud, organisering, system og rutiner. Undersøkelsen er likevel bred siden det er mange enheter og avdelinger som har bidratt i undersøkelsen.

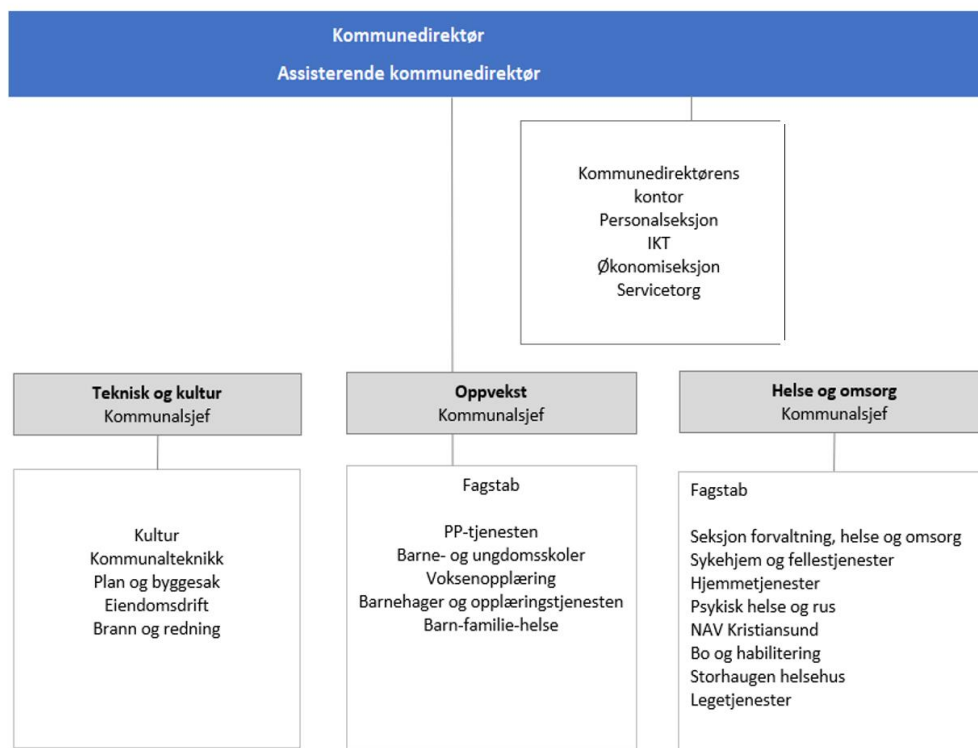
Vi fikk anbefalt informanter i oppstartsmøte, og det er gjennomført 16 kvalitative intervju med 18 ansatte i kommunen. Dette er et stort antall informanter og det har derfor ført til at vi har valgt å begrense andre typer innsamlinger. I stedet for å bruke kvantitativ innsamling i stor skala valgte vi å gå for mer rettet innsamling per e-post.

Introduksjonsprogrammet for flyktninger har vært gjenstand for tilsyn fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Tilsynet går på kommunens etterlevelse av integreringsloven for avdeling flyktning i NAV og Kristiansund voksenopplæring. Siden dette tilsynet er gjennomført, går vi ikke i dybden på dette i rapporten.

Vi har behandlet innspill og spørsmål som ble tatt opp i kontrollutvalgsmøtet da prosjektplanen ble vedtatt. Dette blir besvart gjennom den deskriptive problemstillingen, eller under de andre problemstillingene og revisjonskriteriene. Et innspill vi på grunn av prosjektets avgrensning ikke har gått dypt inn på, er kontrollutvalgets drøfting rundt foreldres nettverk og hvilken innvirkning dette har på valgte tema.

1.6. OM KRISTIANSUND KOMMUNE

Kristiansund kommune har 24 239 innbyggere (2. kvartal 2023), og har positiv vekst i befolkningen (SSB, 2023). Det er 2 personer i snitt i hver husholdning og 7,3% bor trangt. I kommunen er det 39 enheter og 119 avdelinger.

Figur 1: Figuren viser et noe forenklet organisasjonskart for Kristiansund kommune. Kilde: Årsrapport 2022.

Kristiansund kommune har ikke prosentvis flere barn i fattige familier enn landet for øvrig, men Husbanken viser i statistikk at det er 553 barn som bor i husholdninger med lav inntekt i 2022. Statistikk lagt frem av ekspertutvalget for barn i fattige familier viser at Møre og Romsdal med 8,5% andel barn, har færrest barn i landet med husholdninger med vedvarende lavinntekt.

1.7. TEORIGRUNNLAG – BARN I FATTIGE FAMILIER I NORGE OG I KRISTIANSUND KOMMUNE

I dette kapittelet vil vi gjennomgå teorigrunnlaget for barn i fattige familier på nasjonalt og lokalt nivå. Det innebærer definisjoner av hva det vil si å være fattig, hvem i samfunnet som står i faresonen, utfordringer tilknyttet det å være fattig, strategier mot fattigdom og nasjonale mål og krav.

DEFINISJON AV FATTIGDOM

Sosiologen Peter Townsend beskrev i 1979 fattigdom slik: «En person er fattig dersom vedkommende mangler ressurser til å delta i samfunnets aktiviteter og å opprettholde den levestandarden som er vanlig i dette samfunnet» (Bufdir, 2017, 14). Et lignende ord som brukes på fattigdom er relativ fattigdom (NAV, 2022, s. 19). Siden Norge har høy levestandard blir definisjonen på å være fattig blir noe annerledes enn i mange andre land.

Statens Sentralbyrå rapporterer at 110 700 (1 av 10) barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt i Norge i 2021. Tallet er definert ut fra hvor stor andel av familiene som har en inntekt som er mindre enn 60 prosent av medianinntekten over en treårsperiode. Familiene som har lavere lønnsinntekt enn dette vil få hjelp og støtte fra NAV og kommunale tjenester, men det er vanskelig å vite om de som ligger i grenseland, får den hjelpen de trenger.

Å vokse opp i en lavinntektsfamilie i Norge betyr ikke nødvendigvis at en ikke får dekket nødvendige materielle behov som en trenger for å overleve, men som Townsend beskriver, at barnet ikke kan delta normalt og som forventet i samfunnet. Antallet barnefamilier med vedvarende lavinntekt har en nedgang på 10,8 % nasjonalt fra 2020-2022. Årsaken er økt inntektsvekst, økt barnetrygd for de yngste og nedgang i antall barn i befolkningen. Det er likevel langt til FN's bærekraftsmål om å halvere fattigdom innen 2030 (Bufdir, januar 2023).

I 2023, når rapporten skrives, har vi gått inn i den såkalte «dyrtiden», og vi kjenner ennå ikke til om antall barn i fattige familier har gått opp eller ned.

HVEM ER I RISIKOSONEN?

NAV oppgir at personer med ingen eller lav utdanning har økt risiko for å få lav inntekt. Enkelte grupper i befolkningen har levekårsutfordringer som gir økt risiko for at familien forblir i kategorien for lavinntekt. Dette er gjerne ungdom og unge voksne som har droppet ut av skole eller arbeidsliv, personer med innvandrerbakgrunn, enslige forsørgere, og barnefamilier med mange barn (NAV, 2022, s. 87-88).

I tillegg oppgir NAV at småbarnsfamilier, sosialhjelpsmottakere og trygde- og stønadsmottakere er overrepresentert i gruppen med lavinntekt i Norge (NAV juni 2023). Likevel er det ikke en automatikk for at den som vokser opp fattig blir arbeidsledig. Norge er et land med høy sosial mobilitet, der det er lettere for barn å få et høyere lønnsnivå enn sine foreldre (Bufdir, 2017, s. 65).

UTFORDRINGER MED Å VÆRE FATTIG

Forskere fra velferdsforskningsinstituttet NOVA (Norsk institutt for forskning og Oppvekst, velferd og aldring) viste i 2010 til funn der barn lever med dobbeltbelastning ved at de strever for å mestre eget hverdagsliv, samtidig som de prøver å hjelpe foreldrene sine (NOVA-rapport, 2010, s28). I samme rapport viser norske undersøkelser at barn bruker mye krefter på å unngå å bli ekskludert fra skole- og fritidsmiljøet sitt. Dette gir en ekstra belastning dersom fattigdomsproblematikken isolerer barna fra aktivitet. Forskere peker på flere mulige mekanismer som kan gi dårligere utfall ved å vokse opp i lavinntekts-familier. Dette kommer av:

- Familiestress på grunn av økonomiske problemer kan gi emosjonelt stress og foreldrekonflikt. (Røde Kors, 2021, s. 7), (Bufdir 2017, s. 132).
- Barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier er mer utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt (Røde Kors, 2021).
- Foreldre med liten tilgang til ressurser klarer ikke investere i forhold som kan ha betydning for barnas utvikling (NOVA Rapport 11/18, s. 59).

Barn i fattige familier som bor trangt og dårlige boforhold kan få tilleggsproblem som helseproblemer, svake skolerresultater og lav arbeidstilknytning senere i livet (Regjeringen, 2021, s.7).

Det er betydelige forskjeller mellom ungdomsskoleelevers deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Blant de 10% fattigste familiene er det mindre enn 40% som deltar, mens over 70% deltar fra de rikeste familiene (Regjeringen, 2023, s. 70).

LEVEKÅRSUTFORDRINGER GÅR I ARV

Leder i ekspertgruppen for barn i fattige familier, Prof. Mari Rege, har gått gjennom tre teorier om hvorfor fattigdom går i arv. Teoriene er hentet fra en ny rapport som ble overlevert barne- og familieministeren 14.10.23 (Regjeringen, 2023, s. 90-93). Teoriene er:

1. Investeringshypotesen
2. Familiestresshypotesen
3. Hypotesen om bakenforliggende kjennetegn.

Investeringshypotesen går ut på at «begrensninger i inntekt kan bety at foreldre har mindre kapasitet og penger til å investere i barns utvikling og læring. De har mindre råd til godt kosthold, leker og bøker og har mindre tid og kapasitet til gode samtaler, høytlesning og leksehjelp.»

Familiestresshypotesen går ut på at «foreldres sin emosjonelle og kognitive kapasitet, kan bli påvirket av akutt og økonomisk stress. Det kan øke sjansen for at foreldre får psykiske og

relasjonelle problemer og dermed mindre kapasitet til å gi barnet trygghet omsorg og støtte.»

Hypotesen om bakenforliggende kjennetegn går ut på at «andre faktorer enn inntekt kan påvirke barnets utvikling og at noen av disse ofte sammenfaller med inntekt. Eksempler på sånne kjennetegn kan være foreldre sine utdannings helseutfordringer, språkutfordringer, motivasjon og sosiale normer. Disse faktorene kan ha en effekt for barnet gjennom en kombinasjon av arv og miljø».

STRATEGIER MOT FATTIGDOM

I 2020 la regjeringen Solberg frem en samarbeidsstrategi for å bedre barn og ungdoms muligheter i oppveksten (Regjeringen, 2020, s. 2). Hovedinnholdet er:

1. God omsorg i oppveksten	6. Inkludering og mestring i ungdomstiden
2. Stabil bosituasjon og trygge nabolag	7. Tilknytning til arbeidslivet for ungdom og foreldre
3. Tidlig innsats i barnehage og grunnopplæring	8. Forskning og statistikk
4. Økt deltakelse og inkludering i fritidsaktiviteter	9. Et felles løft for barn i lavinntektsfamilier
5. Redusert sosial ulikhet i barn og unges helse	

De ni områdene har til sammen 65 tiltak der kommunen er sentral i arbeid eller samarbeid.

LØSNINGER PÅ LANG SIKT

Dr. Philos Ivar Frønes snakker om at en må ha en grunnleggende strategi for å bryte den sosiale arven mellom generasjoner, der utfordringer kommer igjen og igjen. Han sier vi må ta hensyn til at dagens samfunn, der fremtidens kompetanse stiller krav til barna om blant annet økt kunnskap og sosial kompetanse, men også evne til å planlegge fremtiden, opparbeide mestringstro og selvregulering (Bufdir, 2017, s. 57).

Spedbarns- og småbarnsfasen blir gitt stor betydning for barns utvikling. Jamfør Frønes viser forskning at barn som vokser opp i dysfunksjonelle familier kan bli hengende etter. Når det gjelder utvikling av IQ vises det at mange barn av foreldre med høy sosioøkonomisk status, får bedre resultater med økende alder, mens det for barn av foreldre med lav sosioøkonomisk status er motsatt, med svekkede IQ-resultater over tid. (Bufdir, 2017).

I Agderprosjektet fant forskere at femåringer som har foreldre med lav inntekt i gjennomsnitt får lavere resultat på eksekutiv funksjon (evnen til å styre egne tanker, følelser

og atferd for å oppnå ønskede mål eller tilpasse seg ulike situasjoner), matematikk og vokabular (Regjeringen, 2023, s. 74).

Ekspertutvalget for barn i fattige familier peker på at det er spesielt to ting som hjelper mot fattigdom, ytelser og tjenester. Ytelser, gir foreldrene mulighet til å forbedre ressursene og kapasiteten til å forbedre livskvaliteten til barna. Dette kan være gitt gjennom NAV eller barnevernet. Med gode kontantytelser kan foreldrene øke barnas mulighet til å få en god utvikling faglig og sosialt. Barnehage, skole og SFO gir offentlige tjenester kan styrke barnas muligheter til læring og utvikling, slik at de ikke blir liggende etter slik forskningen antyder, når foreldrene ikke klarer å gi dette. Frivilligheten er et viktig supplement, men kan ikke erstatte de offentlige tjenestene (Regjeringen, 2023).

NASJONALE MÅL OG KRAV

Stortingsmeldingen Mål med mening (Meld.St.40, 2020), er nasjonens hovedplan for arbeidet med FN's bærekraftsmål. Globalt er målet å forbedre verden innen 2030.

Bærekraftsmål 1, å utrydde fattigdom er et av områdene som Norge setter mål om å nå, og økningen fra 2000-2018 har gjort at innsatsen har økt betraktelig. Et av målepunktene som stortingsmeldingen gir, er andel barn i husholdninger med vedvarende lav inntekt.

Stortingsmeldingen gir nasjonale satsingsområder som vil påvirke barns oppvekst i fattige familier:

- Redusere risikoen for at levekårsutfordringer går i arv ved å inkludere flere i arbeidslivet. Kompetanse og utdanning er nøkkelen til bedring.
- Oppfordre til at flere ansetter personer med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse
- Styrke samarbeid mellom NAV og helse- og omsorgstjenestene i kommunene for å bidra til bedre oppfølging av personer med problemer innen rus og psykisk helse
- Motvirke at fattigdom går i arv ved å få flere unge i utdanning og arbeid, blant annet gjennom NAVs ungdomssatsing.
- Øke inkludering av barn og unge på sosiale arenaer gjennom fritidskortordningen, gi tilskudd til ferie- og fritidsaktiviteter.

FNs barnekonvensjon er ratifisert av Norge og inneholder klare krav til barns rettigheter. Noe av dette går på at en skal handle til fordel for barnets beste (FN, artikkel 3). Barn har rett til å gi uttrykk for egne meninger (FN, artikkel 12) og de har rett til hvile og fritid (artikkel 31).

Det er laget mange veiledere og planer for hvordan Norge skal bekjempe fattigdom. Helsedirektoratets «veileder om samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier» plasserer samarbeidsplikt på systemnivå i kommunen som tjenesteeier (Helsedirektoratet, 2023). Regjeringen Solbergs strategi mot barnefattigdom, skal gi økt deltakelse for barn i

familier med lav inntekt på arenaene barnehage, skole, SFO, og fritidsaktiviteter. Målet er at barna etter hvert blir økt delaktig som voksne i arbeidslivet.

Dette kan bety at de omfordelende mekanismene vi har virker, og dette gjør at de aller fleste med fast lønn har en lønn de klarer å leve av (Bufdir, 2017, s. 190). De nasjonale tiltakene fungerer, selv om tallene viser en økning i antall familier med lav inntekt frem mot 2020. Ifølge dr. polit Anne S. Grødem ved Institutt for Samfunnsforskning begrenser Norge andelen fattige i barnefamilier med 63% med nasjonale tiltak.

Arbeids- og velferdsdirektoratet gir klare mål og forventninger til NAV i sitt «forventningsbrev» i 2023. NAV-kontorene skal følge opp arbeidet med å bidra til å «forebygge og redusere fattigdom og sosiale problemer» (Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2023, s.1). Det er nevnt spesielt at NAV-kontorene må etterspørre om barnas materielle behov er ivaretatt, om samvær med venner og muligheter til å delta i fritidsaktiviteter.

Andre forventninger formuleres gjennom Statsforvalterens forventningsbrev til kommunene. Krav til kommunen som myndighetsutøver, samfunnsutvikler, tjenesteyter og lokaldemokratisk aktør understrekes her. Kommunen er sentral i arbeidet med å nå svært mange av bærekraftsmålene lokalt. «Den varme byen» er et av seks satsingsområder i Kristiansund kommune har og her kommer mange av de nasjonale målene frem.

I strategi for sosial boligpolitikk, *Alle trenger et trygt hjem*, (Regjeringen, 2020) får kommunene en målrettet strategi for innsatsen innen sosial boligpolitikk.

Figur 2: FN's bærekraftsmål nummer en er å utrydde fattigdom. Kilde: FN.no

2. PROBLEMSTILLING 1- KOMMUNENS ARBEID

I dette kapitlet undersøker vi hva kommunen gjør for barn i fattige familier og problemstillingen er deskriptiv. Problemstillingene er:

Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?

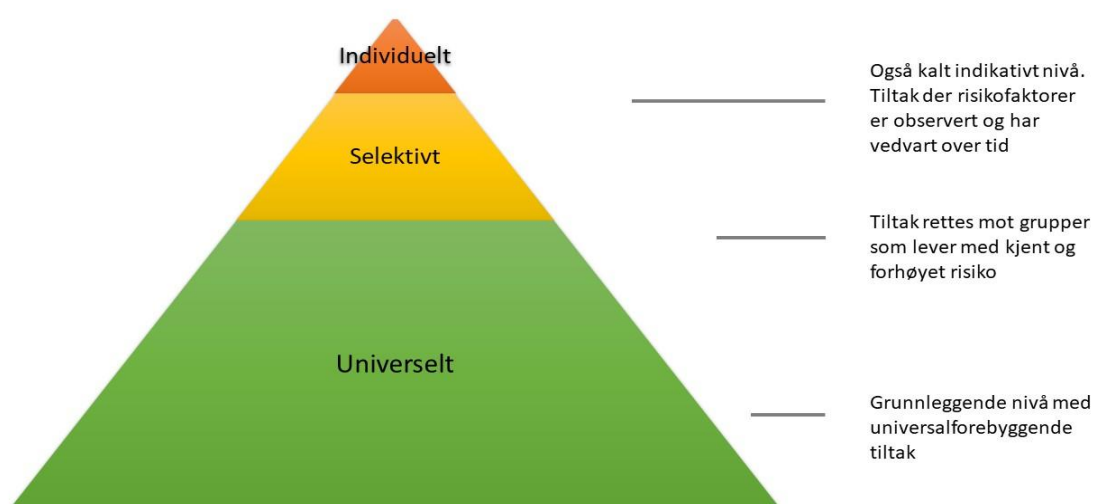
Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?

2.1. REVISJONSKRITERIER

Denne første delen er en ren beskrivende undersøkelse (deskriptiv). Denne delen har ikke revisjonskriterier som målestokk og vil ikke inngå i revisjonens vurderinger og anbefalinger. Beskrivelsen tar utgangspunkt i kommunens overordnede planer og viser hvordan disse blir utført i organisasjonen.

2.2. PERSPEKTIV I RAPPORTEN

Ut fra hvordan utfordringene til familiene er, har vi delt inn kommunen sin innsats i de tre nivåene universelt nivå, selektivt (utvalgt) nivå og individuelt (indikativt) nivå (Bufdir, november 2023). Ved å ha et bredt søkelys på tilbud som gagnar alle, når en frem til alle innbyggerne og en kan si at kommunen har et høyt ambisjonsnivå for dette universelle nivået. Frivilligheten har en sterk dugnadsånd og jobber her sammen med kommunen om å gi gode tilbud til innbyggerne.

Figur 3: Basert på Bufdirs oversikt over foreldrestøttende tiltak, kan en også dele inn kommunens tjenester i en slik innsatspyramide. Illustrasjon: MRR SA.

2.3. FAKTAGRUNNLAG

FOREBYGGING

Å forebygge fattigdom i familier er et sammensatt område. Det krever samhandling med både familien, kommunale enheter og frivillige. Kristiansund kommune har gjort et strategisk valg ved å satse på tiltak som gjelder mange. Slik ønsker kommunen å treffe også de som har spesielle behov. Kommunen har i flere år arbeidet med inkludering og mangfold, og arbeid mot fattigdom i familier ligger under dette. Kommunalsjef for oppvekst forteller i intervju at de ikke ønsker å sette merkelappen på folk, for da blir de automatisk overført et ansvar for å løse problemene selv.

Fattigdomsproblematikk er vanskelig å oppdage når familiene befinner seg i grenseland av definisjonen. Både voksne og barn i familien gjør det de kan for å skjule ressursmangelen de strever med og mange kjenner på skam (Regjeringen, 2020, s. 25, NOVA Rapport 11/18, s. 126). Hvis kommunen skal lykkes med å hjelpe familiene, er en avhengig av at en får til samarbeidet.

Arbeid er forebyggende mot fattigdom. NAV sin statistikk viser at det er 1,7% helt arbeidsledige i Møre og Romsdal fylke per juli 2023, mens det i Kristiansund er 1,5%. Folkehelseoversikten fra 2020 viser at antall barn av eneforsørgere er høyt i forhold til landsgjennomsnittet, der Kristiansund har 19% og landet 15%.

Husbanken sin boligsosiale monitor viser at det er 116 barn i husholdninger med lav inntekt, som leier og bor trangt. I 2020 var tallet 178 og det viser at antallet har sunket med 62 barn. Ser en på antall barn som bor i husholdninger med lav inntekt var antallet 634 i 2020 og i 2022 er det sunket til 553 (Husbanken, 2023).

EGET PLANVERK

Kommunens planlegging skal ligge til grunn for utviklingen av lokalsamfunnet. Planene skal ivareta kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver og skal være et grunnlag for kommunens tilrettelegging for de mest sårbare innbyggerne.

Vi har sett på hvordan planverket til kommunen har en rød tråd fra overordnede planer og helt ned til enhetenes konkrete handlinger. Analysen er gjengitt i vedlegg 4 og viser at kommunen har en sammenheng i planverket.

En plan som skal revideres er Kommunedelplan for fysisk aktivitet og friluftsliv. Etter planstrategien skal den revideres i årene 2020-2021, men oppstart blir høsten 2023.

HVA KOMMUNEN GJØR PÅ UNIVERSELT NIVÅ

Helsestasjonstjenesten

De som møter familiene først, er jordmor og helsesykepleier på helsestasjon. Ved fødsel drar de på hjemmebesøk innen 3-4 dager etter mors hjemkomst. Enhetsleder for barn, familie og helse forteller at det er sjeldent familiene ikke ønsker besøk. Hvis noen ikke vil ha besøk, kan det gi bekymring.

Enhetsleder forteller at de fleste oppgavene til enhet barn, familie og helse er lovpålagte tjenester. Det som er forebyggende, utgjør om lag 10% og brukes på «Barneblikk» og «Tverrfaglig helsestasjon». Barneblikk er rettet mot familier som allerede har utfordringer med rus blant familiemedlemmer og kan slik være et selektert eller individuelt tiltak.

Tverrfaglig helsestasjon har som mål å gi barn en så god start som mulig i livet (Stokken m.fl. 2019). Her hentes det inn tverrfaglig kompetanse fra barne- og opplæringstjenesten, helse og rus. Enhetsleder forteller at målet med Tverrfaglig helsestasjon er å holde familiene «flytende» slik at de ikke trenger å ha tiltak fra barnevernet.

Barnehage og skole

På det universelle nivået arbeider skolene og barnehagene i Kristiansund med å utjevne ulikheter. Rådgiver fagstabs oppvekst og assisterende styrer i Karihola barnehage forteller i intervju at kommunen har søskenmoderasjon i barnehage. Rektor ved Allanengen skole bekrefter at også SFO har moderasjon, samt at det er en del av elevene som har redusert foreldrebetaling.

I Barnehagene og SFO kommer kostpenger til mat i tillegg til prisen for barnehageplass/SFO-plass. Enhetsleder for barnehage forteller at de har valgt å legge seg på en rimelig linje, med tanke på at alle skal ha råd til maten.

Grunnskolen i Norge skal være gratis. Gratisprinsippet er hjemlet i opplæringslova §2-15 som sier at: «Kommunen kan ikkje krevje at elevane eller foreldra dekkjer utgifter i samband med grunnskoleopplæringa, til dømes utgifter til undervisningsmateriell, transport i skoletida, leirskole opphald, ekskursjonar eller andre turar som er ein del av grunnskoleopplæringa.»

Leksehjelp er gratis, og skolene følger opp gratisprinsippet gjennom planlegging av aktiviteter.

Det hender at elever ikke har med seg utstyr som er nødvendig på skoletur. Rektor forklarer at de ansatte bruker Frivilligsentralen/BUA for å låne utstyr til elever som mangler. Hvis en skoleklasse skal på tur, er det vanlig at skoleansatte har med ekstra mat, i tilfelle elever ikke har med seg hjemmefra.

Elevene i grunnskolen i Kristiansund kommune har enten PC eller nettbrett som de bruker i opplæringen. Dette er en del av gratisprinsippet og gir alle muligheten til å lære seg å bruke digitale verktøy. Skoleturer og leirskole er gratis.

Rektor ved Allanengen skole uttrykker at skolene i Kristiansund skal gi et så godt tilbud at det ikke vises hvilket sosioøkonomisk sjikt barnet kommer ifra. Kristiansundsskolene bruker tiltaket «lekepatruljen» som gir barn medansvar med å organisere og aktivisere elevaktivitet i barneskolen.

De siste årene har skolenes satsing gått mot inkludering, læringsmiljø og forebygging og ikke spesifikt mot fattigdom.

Tilbud om innføringsklasse

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) beskriver innføringsklasse som et tilbud til nyankomne elever den første tiden. Elevene går der hele eller deler av undervisningstiden og får intensiv norskopplæring i tillegg til opplæring i skolefagene. NAFO bruker Allanengen skole som eksempel på hvordan en kan organisere innføringsklasser.

Siden Allanengen skole har innføringsklasser for kommunen og har de naturlig nok en høyere andel minoritetspråklige elever på skolen. Disse elevene blir introdusert til fritidsaktiviteter gjennom tiltaket «Kompis». Minoritetspråklige elever har et annet morsmål enn norsk og samisk (Udir.no).

Rektor på Allanengen skole forteller at elevene i innføringsklassen, har tilbud om lekselesing uavhengig av hvilket trinn de går på i løpet av 1.-7. trinn. Kommunalsjef for oppvekst opplyser i intervju at elevene i Kristiansund kommune er elev ved innføringsklassen i maksimalt i 2 år. Elevene ved innføringsklassene har også gratis skoleskys.

Rektor ved Allanengen skole forteller i intervju at skolen har 60% minoritetspråklige elever. Karihola barnehage ligger i samme skolekrets og har omtrent 35% minoritetspråklige barn.

Fritid for elever i innføringsklasse

Satsingen «Kompis» gjør at elever i innføringsklasser får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. Her samarbeider skole, kultur og frivillige lag og organisasjoner om å presentere de ulike aktivitetene som finnes i kommunen. «Kompis» er et eksempel på at et prosjekt er prøvd ut og blir tatt inn i vanlig driftsbudsjett. I Kompis har elevene aktiviteter en gang per uke i gymsalen der det kommer instruktører fra lag og organisasjoner og presenterer seg.

Det er ikke alle som kommer til innføringsklassen som er vant til å delta i fritidsaktiviteter. «Kompis» blir også en trening for at barnet kommer seg til aktiviteten. Rektor ved

Allanengen skole og fagkoordinator for barne- og ungdomskultur forteller at målet om at 90% av elever i innføringsklasser skal ha startet på en fritidsaktivitet før de overføres til nærskolen, blir nådd. Kultur bruker 40% stilling på dette tiltaket.

Moderasjonsordninger

Kommunen gjennomfører de nasjonale tiltakene med redusert foreldrebetaling i barnehage og SFO og søskenmoderasjon i barnehage. Styrer i Karihola barnehage forteller i intervju at av de 133 barna som gikk i barnehagen i vår, hadde en stor andel redusert foreldrebetaling.

I barnehagen gir søskenmoderasjon 30% reduksjon i foreldrebetaling for barn nummer 2 og minimum 50% for barn nummer 3 eller flere barn (Forskrift om foreldrebetaling i barnehager, 2005). For høsten 2023 innfører regjeringen gratis barnehageplass fra og med barn nummer tre.

For SFO i Kristiansund kommune gjelder 25% søskenmoderasjon fra barn nummer 2 eller flere, og dette er ikke et nasjonalt tiltak. For 1. og 2. klassinger er 12 timer per uke gratis i SFO. I tabellen under har vi sammenlignet prisene i Kristiansund kommune med de to nabokommunene Averøy og Gjemnes (Kilde: kommunenes hjemmeside).

	Full plass per mnd. For barn i 1. klasse	Full plass per mnd. For barn i 2.-4. klasse	Kostpenger (mat)
Gjemnes kommune	1139	2888	100
Kristiansund kommune	1354	3160	150*
Averøy kommune	1495	3120	315

Tabell 1: Kommunene er sortert etter prisnivået. * prisnivå kan variere mellom skolene.

Tabellen viser at Kristiansund kommune ikke er den kommunen som tar mest betalt for tjenesten, men er heller ikke den som tar minst i regionen. Barnehage og SFO er ikke berørt av gratisprinsippet slik som skole er i opplæringsloven, men skal arbeide med sosial utjevning etter barnehageloven.

Det finnes altså både nasjonale og kommunale moderasjonsordninger som stimulerer barn til å gå i barnehage eller på SFO.

En barnehageplass har det Stortinget setter som makspris, og en fulltidsplass koster 3000 kroner. Kostpenger kommer i tillegg. Barnehagene følger de nasjonale prisene og moderasjonene. For SFO følger Kristiansund kommune de nasjonale moderasjonene, og har i tillegg søskenmoderasjon, selv om det ikke er pålagt fra nasjonalt hold.

Det bemerkes i forskrift om foreldrebetaling i barnehager at foreldre kan søke om både makspris (6%) og gratis kjernetid. Det er ikke nasjonale føringer om at søskenmoderasjon gjøres gjeldende mellom barnehage og SFO, men det er mulig for kommunen å tilby dette.

Tiltak i barnehagen som utjevner

Styrer ved Karihola barnehage forteller i intervju at de har fokus på tiltak som er utjevnende og gjør barna likestilt. Eksempelvis henger de ikke opp reklameplakater for aktiviteter som koster noe for barna. De har ikke turkasse der de samler inn penger for å ta buss eller lignende, slik praksisen var før. Det samles inn via arrangement, men det ikke er press for å kjøpe eller bidra økonomisk.

Da Karihola barnehage startet opp med friluftsgruppe, valgte de å starte opp med byttedag av turutstyr og klær. Det skjer også at personalet har gitt bort klær anonymt, slik at ingen får vite om det, når det er barn som mangler klær. Kostpenger holdes nede og alle barna betaler likt. Å stille med allergimat, hal-al-mat og annen spesiell mat koster, og dette gjør det krevende å få økonomien til å gå i balanse. Styrer forteller at det er et viktig sosialt og utjevnende tiltak, at de serverer maten til barna.

Frivilligheten

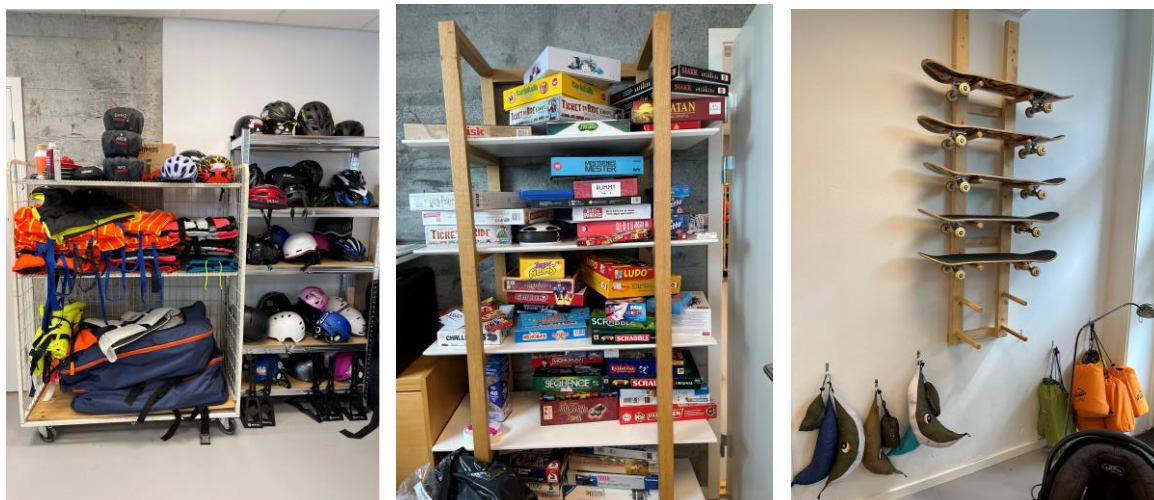
Enhetsleder for barn, familie og helse erfarer i likhet med fagkoordinator for barne- og ungdomskultur, at barn i fattige familier ikke får delta på lik linje med andre barn. «Det handler om at vi ikke kommer i posisjon til alle. De som er åpne, tar imot og deltar. Også fra frivillige tjenester rundt om i kommunen».

For å dekke et størst mulig tilbud samarbeider kommunale enheter med frivillige. Barn, familie og helse samarbeider med Røde kors, Gode verdier, «bestemors hage» og sanitetskvinnene. Kultur og oppvekst samarbeider mye med Frivilligsentralen. Vi må bemerke at bestemors hage er drevet av Kristiansund videregående skole og ikke er en frivillig organisasjon. Tilbudet er for de som kan komme mellom kl. 11:00-15:00, men de serverer gratis middag til 100 videregående elever hver tirsdag.

En viktig aktør i det forebyggende arbeidet er Frivilligsentralen/BUA. Leder forteller at de har lånt ut utstyr til 450 familier det siste året, og det har vært en stor vekst. Når skolene i Kristiansund kommune skal ha en aktivitet er de ofte i kontakt med BUA om utstyr.

Frivilligsentralen har mange aktiviteter og kan starte opp tiltak på svært kort tid. Tiltak som de har er blant annet: Småbarnstreff, natteravner, «brettspill og taco», utdeling av mat, de betaler kontingent for enkeltbarn, har gratisbutikk for klær og jobbklubb sammen med NAV.

Leder for Frivilligsentralen forteller at de har en egen rådgiver på kultur som er deres kontaktperson i kommunen.

Figur 4: Bilder fra frivilligsentralen, her ved BUA. BUA hadde 450 utlån første halvår, og har mye utstyr å låne ut. Foto: Møre og Romsdal Revisjon SA.

Kultur

Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur i kulturavdelingen forteller i intervju at det har vært mange prosjekter myntet på barn og ungdom på et universelt nivå, men alle tilbud som har vært finansiert gjennom prosjektmidler har en slutt. Dette har vært prosjekter som støtter barn og ungdom i deltakelse av fritidsaktiviteter, gjennom ordninger som: Fritidskortet, kontantkasse eller opplevelseskortet.

Kulturskole gir mye til mange, men ikke alt er gratis. En kulturskoleplass koster fra 3600,- til 4150,- avhengig om man må leie instrument eller trenger materiell til tegning/maling (Kristiansund.kommune.no). Til sammenligning med andre aktiviteter vil foreldre ofte måtte betale fra 1500,- eller mer for en aktivitet til barnet. De som deltar i en klubb kan få dekket drakt, men det er ofte forventet at en stiller i klubbens fritidstøy for å styrke lagfølelse og identitet. Dette gjelder alt fra speiding til ballspport.

Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur kan fortelle at det er to ting som er viktig for kulturavdelingen i arbeidet for barn og ungdom. Det ene er å gi et tilbud til de som kanskje kan rekrutteres til yrkesutdanning innen kunst- og teknikkfag istedenfor å havne i et system i NAV. Dette gjelder ofte ungdom som ellers ikke blir motivert av vanlig skole til å gå videre utdanning. Det andre området er å etablere møteplasser for samme gruppe.

«Bakgården ungdomsklubb» er en åpen møteplass der en kan få mestringsfølelse og være en del av et felleskap. Her er det workshops med aktiviteter innen kunst og kultur, e-sport, matlaging og andre aktiviteter. Det er også helt greit å bare være der. Fagkoordinator for

barne- og ungdomskultur forteller i intervju at dette er et godt tiltak som virker mot utenforskap.

Bakgården sikrer at det er mulig for ungdom å delta uten kostnader og det er et særegent tiltak i kommunen. Møteplasser som i stor grad er selvorganiserende tiltrekker seg ofte andre ungdommer enn de som er i organisert aktivitet som idrett eller korps.

Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur forteller at de samarbeider med skole om sommerskole til barn og ungdom. I 2021 var sommerskolen gratis, mens den i 2022 og 2023 har hatt en egenandel. Tiltaket er fortsatt noe subsidiert.

NAV

NAV-leder i Kristiansund er tydelig på at hovedmålet er å få flest mulig i arbeid slik at familiene skal klare seg selv. Å tilby sommerjobb til 10. klassinger kan gi noen en arbeidserfaring de ellers ikke vil få. NAV Kristiansund har ikke en slik ordning, men tilbyr sommerjobber alle kan søke på.

NAV arbeider mer rettet mot videregående skole der de har en veileder på Kristiansund videregående. Tiltaket som kalles «NAV i skole» har en ansatt på skolen to dager i uka og arbeider forebyggende opp mot skoleelevene. Å få ungdommene til å fullføre grunnskole og videregående skole er viktig for å kvalifisere ungdom for jobb eller videre utdanning.

NAV Kristiansund og Møre og Romsdal fylkeskommune har en felles interesse i å øke gjennomføringen av videregående skole. Ser en på statistikk for gjennomføring er gjennomføring nevnt som en utfordring i folkehelseoversikten fra 2020. Hvis en sammenligner kullet som hadde oppstart på Vg1 fra 2013 med 2015 er det en økning på gjennomføring med 13,3%. Gjennomføring på yrkesfag er i folkehelseoversikten nevnt med en gjennomføringsgrad på 49,7% (Folkehelseoversikten 2019).

Statistikk vi har fått tilsendt fra Møre og Romsdal fylkeskommune viser at i 2023 var gjennomføringsgraden for Atlanten videregående 91,1% og Kristiansund videregående 87,8%. Statistikken er gjengitt i vedlegg 6.

Kommunisere tiltak til publikum

Informasjon om kommunale tjenester ligger på kristiansund.kommune.no. De fleste lag- og foreninger har egne hjemmesider som er oppdatert. Når det gjelder informasjon om hvordan barn og unge kan få støtte til fritidsaktiviteter, er ikke kommunen sin hjemmeside oppdatert med riktig informasjon. Vedlegg 3 viser tabell med resultat for søk etter informasjon om støtte til fritidsaktiviteter.

SELEKTERT – OG INDIVIDUELT NIVÅ

Det selekterte nivået oppstår når kommunen vet at noen kan få utfordringer. Individuelt nivå betyr at en har tiltak rettet spesielt mot enkeltmennesker eller familier.

Foreldrene kan søke om gratis kjernetid i barnehage. Dette kan gi opptil 20 timer gratis barnehagetid for barnet fra 2 år og opp til skolepliktig alder. Familier som trenger det, får redusert foreldrebetaling til SFO og barnehage og utgiftene skal ikke utgjøre mer enn 6% av husholdningens skattepliktige person- og kapitalinntekt.

Gjennom bystyret har kommunen prioritert ekstra utbetalinger ved ferie/høytid, noe som utjevner forskjeller for barn i fattige familier.

NAV og eiendomsdrift bidrar med ulike boligtyper og boligsosialt har kommunen satt mål om å konkret hjelpe fem utsatte familier i året gjennom «Trygge Hjem». Målet er å gi permanente, trygge boliger og gode bomiljø for barn og deres familier (Prosjektplan Trygge hjem, 2022-2023). Familiene kan også få bistand fra NAV til å få arbeid og sosialhjelp når dette er nødvendig.

En liten andel av arbeidsledige trenger mer hjelp enn andre for å komme ut i arbeid. Kvalifiseringsprogrammet til NAV skal bidra til at arbeidssøkende med nedsatt arbeids- og inntektsevne, eller som har få eller ingen ytelser fra folketrygden, kvalifiserer seg til å komme i arbeid. Dette skal skje gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging fra NAV.

Barnehage og skole

Rådgiver fagstab oppvekst kan fortelle at 5 % av barna i Kristiansund kommune ikke går i kommunal- eller privat barnehage. I grunnskolestatistikk for 2023 ser en at 34% av elevene ikke går på SFO. I ungdomsundersøkelsen fra 2021 svarer 13,5% av ungdomsskoleelevene at de ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter, mens det for mellomtrinns elevene er 75% av elevene som svarer at de har deltatt i organisasjon, klubb, lag eller forening etter fylte 10 år.

Introduksjonsprogram for flyktninger

Flyktninger i alderen 18-55 og som bosettes i Kristiansund kommune har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet som voksenopplæringen driver. Her opparbeider deltakerne norskerferdigheter og lærer seg samfunnskunnskap. Dette bidrar til å gjøre dem i stand til å klare seg økonomisk.

Introduksjonsprogrammet har en viktig funksjon med å dekke gapet mellom den kompetansen deltakeren har fra før, og som det norske arbeidslivet spør etter. Kommunen

bidrar gjennom å gi flyktningene kjennskap til og kompetanse i norsk språk og samfunnskunnskap.

Innsatstrapp

Rådgiver i fagstab for helse sier at innbyggerne kommer litt sent til kommunens helsetjenester. Hvis det har gått for lang tid kan en ikke lengre kan forebygge. Det hadde vært mindre ressurskrevende dersom innsatsen flyttes til oppvekstsektoren, for når de kommer til “helse”, er det mer utfordrende og mer ressurskrevende å snu!».

Kommunen har startet arbeidet med å utarbeide en «innsatstrapp». Dette blir et system som gir oversikt over hvilke tiltak som kan settes inn på de ulike stegene, med et fokus på generelle og forebyggende tiltak. Det kan minne om en innsatspyramide, med universelle, selekterte eller individuelle tiltak, slik det er oppdelt i denne rapporten.

Leder i NAV forteller at verktøyet vil gjøre det enklere for veiledere å hjelpe familier med å styrke nettverket sitt: «En del av innsatstrappa vil være at det er kartlagt hvilke fritidsaktiviteter som finnes i området familien bor. Slik kan NAV veilede en familie med barn og finne ut hvordan de kan knytte seg til lag og foreninger». Mer om innsatstrappa kan leses under kapittel 4.1 på side 20.

De voksne som målgruppe

NAV arbeider helhetlig og det er et stort søkelys på de voksne i familien, siden det er avgjørende for barna at de voksne genererer inntekt til familien. NAV-veilederne skal kartlegge hvilke behov familiene har, og det er spesifikke krav til hvordan de skal følge opp barna.

NAV-leder forteller i intervju at hoveddelen av tjenestemottakerne i NAV er mor, far eller ungdom. Det å bli god nok til å jobbe med kartlegging av barns behov er utfordrende. Leder i NAV forteller at de har gode prosedyrer, og når en veileder kartlegger familiene, setter de også inn tiltak rettet mot barna. Likevel mener NAV-leder at de må utvikle seg innenfor dette området.

På selektert eller individuelt nivå kan NAV bistå med å betale kontingent eller dekke utgifter til fritidsaktiviteter for en periode. Det er ikke bare økonomi som er viktig, men foreldre trenger veiledning om at en faktisk må prioritere aktiviteter for barna. Dette blir en del av kartleggingen som veilederne gjør i NAV.

Boligsosial oppfølging

Gjennom samfunnsdelen i kommunedelplanen har bystyret vedtatt at kommunen skal legge til rette for mangfoldige bomiljø og boformer som ivaretar en variert befolkningssammensetning. Avdeling for eiendomsdrift arbeider på et selektert nivå med dette og leder for eiendomsdrift forteller at de distribuerer til sammen 650 boenheter der omtrent 60 boliger brukes til barnefamilier. I disse boligene er en høy andel av familiene er flyktningfamilier.

Eiendomsdrift har boliger på Kirkelandet, noen boliger på Dale, Nordlandet, Gomalandet og Innlandet, mens det er lite kommunale boliger på Frei. Det er geografiske områder der det er større tetthet av kommunale boliger. Det er et søkelys på å skaffe boliger i ordinære bomiljø.

I samarbeid med Husbanken tilbyr kommunen rådgivning for å komme over fra å «Leie til Eie». Hvis foreldrene i en familie leier leilighet og får seg jobb, er det mulig å komme inn i ordninger for å kjøpe bolig.

Vi har skrevet at kommunen har satt mål om at fem sårbare familier skal få hjelp til å skaffe seg bolig og målet er allerede oppnådd. Her samarbeider eiendomsdrift med konsulent på servicetorget som jobber med saksbehandling og rådgivning innen startlån og tilskudd.

Leder i eiendomsdrift forteller at aktivitetene er mest rettet mot boligstandard, men de har en miljøarbeider som deltar i problemløsning og hjelper til med det meste som skaper utfordringer. Stillingen het tidligere miljøvaktmester, men koordinerer nå mer enn det en vaktmester gjør. Denne ansatte blir som en slags koordinerende person som beboerne har lav terskel for å ta kontakt med.

Tiltak i kommunen på individuelt nivå

Barnevern, NAV, enheten barn, familie og helse arbeider på individuelt nivå og hjelp skreddersys etter behov. Innsatsen er mer målrettet her enn i de andre nivåene.

Etter bystyrevedtak 21/00101-8 har NAV (fra 01.01.22) betalt ut ekstra økonomisk bidrag ved ferie og høytid til familier som allerede mottar økonomisk sosialhjelp. Leder i NAV og familielos forteller at familiene får støtte i vinterferie, sommerferie, ved skolestart, høstferie og ved juleferie. Dette er mer enn sosialhelsetjenesteloven krever og det gjøres individuelle vurderinger for hver enkelt tjenestemottaker. Dette begrenser, ifølge leder i NAV, effekten av fattigdom for disse familiene.

NAVs familielos forteller i intervju at rollen er et lavterskeltiltak der en jobber praktisk. Effekten er mer begrensende, enn forebyggende for virkningen av fattigdom. «Det kan være familier som har gått over år og hatt rettigheter. Arbeidet er veldig praktisk rettet og vi jobber med å rydde i problemene de har, slik at det går rett veg. Det kan være lange prosesser familiene står i, og NAV hjelper dem for å få de selvforsørget», forteller

familielos og leder i NAV.

NAV forvalter økonomien til 70 innbyggere. Dette kan være uføretrygdede som har utfordringer med å forvalte pengene selv, og som trenger hjelp til å prioritere hver måned for å unngå å havne i gjeldsproblematikk. Gjennom oppfølgingen klarer de å betale husleie og har nok penger til å klare seg gjennom en måned. Dette tiltaket sier NAV-leder er et godt forebyggende tiltak mot fattigdom.

Ungdomsskole og videregående skole

Ungdomsskolene og de videregående skolene har jobbet i flere år med å forhindre frafall på de videregående skolene. Ungdomslos arbeider på individnivå, med fokus på overgangen fra ungdomsskole til videregående skole.

Barnevern

Barnevernet har ifølge enhetsleder en stor verktøykasse for å hjelpe familier i vanskelige situasjoner. Enhetsleder forteller i intervju at barnevernet kommer inn i sakene, litt lengre opp i nivå. Det betyr at de ikke arbeider på et universelt nivå, men mer individuelt.

Tiltak under selektert og individuelt nivå blir ikke forebyggende mot fattigdom, men mer begrensende når det gjelder konsekvensene. Barnevernet hjelper til med å dekke kostnader for barna der de gjerne får en fritidskontakt, går på kino, sirkus eller annet. Kostnader kan dekkes direkte, og barnevernet samarbeider tett med NAV. For å hjelpe ungdom kan de unntaksvis betale depositum for at de skal komme seg inn på boligmarkedet.

Barnevernet kan hjelpe til når familier bor trangt. «Ved konflikter, kan de bruke tiltak som avlastningshjem for å hjelpe dem. Det er ikke bare grunnet lavinntekt, men utfordringene går litt over i hverandre for familiene», forteller enhetsleder for barn, familie og helse.

Enheten samarbeider også med frivilligheten. De tar imot gaver, spesielt i høytider og det kan være i form av klær eller mat. Frivillige lag og organisasjoner bidrar også til sommertilbud, ferietilbud, der barnevernet betaler. Enhetsleder forteller at tiltak for at barn skal ha det bra, er lovpålagt.

Seksjon for forvaltning helse og omsorg

To saksbehandlere arbeider 100% med søknader fra barn, unge og familier, men er ikke bare rettet mot fattigdom. En stilling saksbehandler bolig og en har hovedansvar for barn/ unge. Leder for seksjonen forteller i telefonintervju at de får inn 12 søknader om bolig hver eneste uke. De samarbeider med eiendomsdrift og det er fordeling av de 175 boenhetene de saksbehandler.

3. PROBLEMSTILLING 2 - KUNNSKAP

Problemstillingene i dette kapittelet er:

Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen?

Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?

3.1. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriteriene som kommunen blir målt opp mot er:

- Kommunen skal ha kunnskap om barn og unges levekår i kommunen
- Kommunen skal ha tiltak for at personalet i skoler og barnehager er kjent med og følger opp opplysningsplikten til barnevernstjenesten
- Kommunen skal sikre at kunnskap brukes i et systematisk forebyggende arbeid.

Dette innebærer at kommunen bør:

- Fastsette mål for å møte utfordringer som følger av barnefattigdom
- Utarbeide tiltak for å nå egne mål og nasjonale føringer
- Sikre at tiltakene er kjent i kommunen
- Kommunen skal sikre at en fanger opp barn og unge som er berørt av fattigdomsproblematikk med tiltakene og at de evalueres og eventuelt justeres

3.2. FAKTAGRUNNLAG

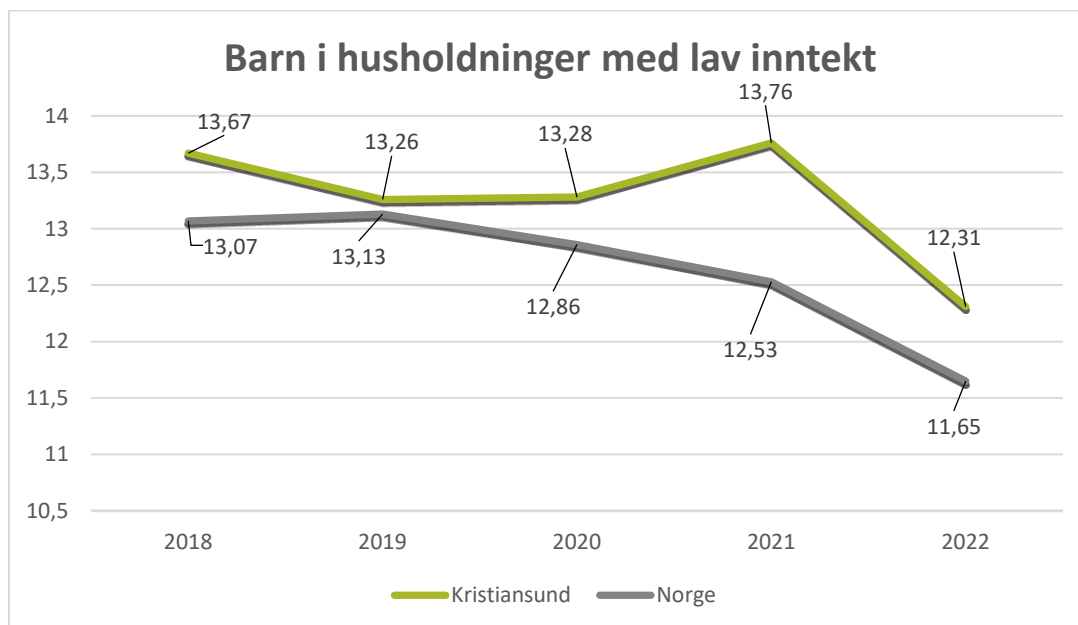
KUNNSKAP OM BARN OG UNGES LEVEKÅR

Kunnskapsgrunnlaget for kommunen hentes inn enten nasjonalt eller lokalt. Kristiansund kommune produserer selv et grunnlag for planlegging gjennom folkehelseoversikten som lages hvert 4. år. NAV, Bufdir, Utdanningsdirektoratet, FHI (Folkehelseprofil) og husbanken (Boligsosial monitor) er store bidragsytere som produserer rapporter, veiledere eller statistikker som Kristiansund kommune kan bruke. Andre aktører som bidrar til at det blir laget rapporter eller informasjon om barnefattigdom er blant annet Redd Barna, Sanitetskvinnene og Røde kors.

Husbanken som kilde

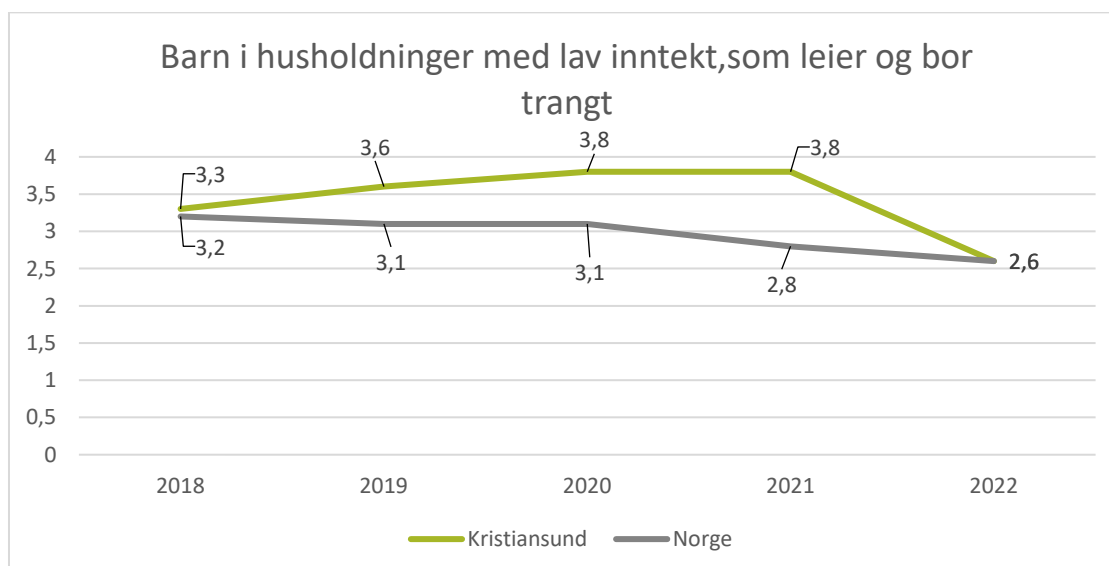
Statistikken i husbankens boligsosiale monitor viser at antallet barn i familier med lavinntekt går nedover. Det er 553 barn i kommunen som bor i husholdninger med lav inntekt.

Husbanken gir en oversikt over hvor mange barn som bor i husholdninger med lav inntekt, som leier bolig og bor trangt. Dette gjelder 2,6 % av barna og det utgjør 116 barn i kommunen. Grafen viser at antallet barn har sunket fra 2021 til 2022.

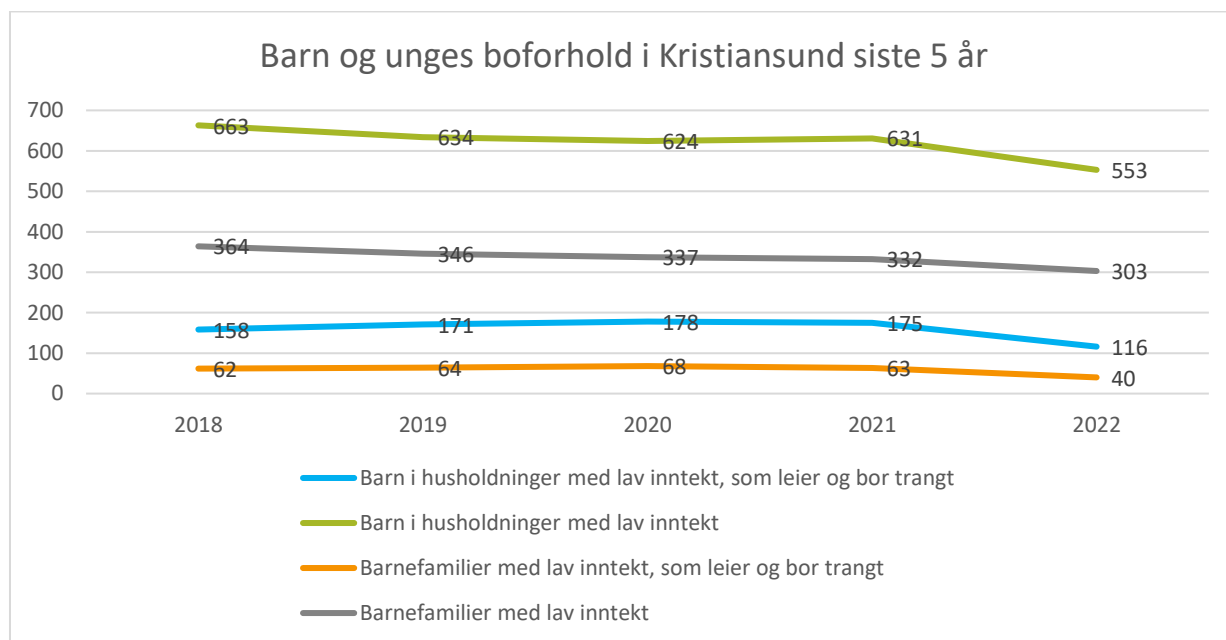
Figur 5: Grafen viser andelen barn som lever i husholdninger med lav inntekt. Kilde: (Husbanken, 2023).

Kombinasjonen barn i husholdninger med lav inntekt, som leier og bor trangt har hatt en nedgang, for første gang på flere år. Dette er vist i figur 6:

Figur 6: Grafen viser hvordan fordelingen barn i lavinntektsfamilier som leier og bor trangt, prosentvis har endret seg noe de siste årene. Kilde: (Husbanken, 2023).

I grafen under viser Husbankens fremstilling av hvor mange barn som er i de ulike kategoriene over flere år. Sammenlignet med tall fra 2020 var det 68 barnefamilier med lav inntekt, som leier og bor trangt. Dette tallet har i 2022 gått ned til 40 og er 28 færre familier enn i 2020. Barnefamilier med lav inntekt var 337 i 2020 og gikk ned til 303 i 2022:

Figur 7: Grafene viser at tallene går ned i 2022. Graf for barn i husholdninger med lav inntekt og barnefamilier med lav inntekt har en klar trend alle fem årene. (Kilde: Husbanken, 2023).

NAV i Kristiansund har mye lokal kunnskap om barn i lavinntektsfamilier. Leder i NAV forteller i intervju at de har oversikt over antall husholdninger der sosiale stønader er den primære inntekten til familien. Antall barn som bor i familier der stønad er hovedinntekt er 350 barn. Her er det varianter i familiene der enten både mor og far mottar sosialhjelp eller familien har en forsørger. Utfordringen er å finne de familiene som ligger i grenseland for denne definisjonen og de som er litt mer perifer enn medianinntekten, men som likevel har utfordringer.

Leder i NAV beskriver at når veilederne kartlegger familiene, ser de barn som ikke får deltatt på fritidsaktiviteter på grunn av dårlig økonomi, og som opplever utenforskap på grunn av økonomiske begrensninger. Det er barn som ikke har råd til mobiltelefon/PC/internett, som opplever utenforskap i sosiale medier, og som ikke har råd til medlemskontingent i idrettslag/foreninger. De ser barn som ikke har råd til klær/utstyr til utflukter og aktiviteter i regi av barnehage eller skole, og barn som ikke har råd til å delta i bursdager.

Mulighet til å samle inn informasjon

De første som møter familien og det nyfødte barnet etter fødsel, er som nevnt jordmor eller helsesykepleier. Enhetsleder for barn, familie og helse forteller at hjemmebesøket gir innsikt

i hvordan boforholdene er og hvordan familien har det. Kunnskap innhentes ellers gjennom møter som kommunens tjenesteytere har med familiene.

Enhetsleder forteller videre at jordmødre og helsesykepleier gir informasjon om ordninger som Husbanken har, dersom de ser at familien bor trangt. De loser også familien videre til mer spesialiserte tilbud som for eksempel *Barneblikk*. Rutinen for hjemmebesøk er under revidering, som en oppfølging av samarbeid med Trygge hjem.

Barneblikk jobber etter funksjonssirkelen der økonomi og gjeld er et naturlig tema. Enheten samarbeider også med Familie-los-funksjonen i NAV Kristiansund. Jordmødre og helsesykepleier arbeider derfor med å samle inn kunnskap om fattigdom og bruker den aktivt ved å formidle kontakt med andre instanser som kan hjelpe.

Styrer i Karihola barnehage forteller i intervju at de ikke får informasjon om familier fra for eksempel NAV. Rektor ved Allanengen skole forteller i intervju at de vanligvis oppdager fattigdom selv, heller enn at det blir informert fra andre etater om det. Styrer i Karihola Barnehage forteller også at fattigdom er mindre synlig i barnehagen, og at det blir mer synlig etter hvert som barna blir eldre.

Barnevernstjenesten

Når det gjelder meldinger til barnevernet, forteller enhetsleder for barn, familie og helse at antall meldinger har vært jevnt, og at de sitter med kunnskap om at det meldes det som er nødvendig. Hvis en medarbeider har en bekymring etter vilkår for meldeplikt, skal en melde ifra til barnevernet. På svar om antall bekymringsmeldinger som sendes svarer de tre ungdomsskolerektorene at de melder mellom 1-9 bekymringsmeldinger hvert år.

De ansatte diskuterer med nærmeste leder hvis de er usikre på alvorsgraden i informasjonen de får om barna. Rektor ved Atlanten ungdomsskole forklarer i e-post at kommunen bruker utdanningsdirektoratets rundskriv som rettesnor i dette arbeidet (Udir, 2021).

Tilstandsrapport fra barneverntjenesten viser at det sendes bekymringsmeldinger. Det er ikke skole/barnehage/PPT som sender flest bekymringsmeldinger. Det totale antall meldinger fra skole/barnehage/PPT var 42 i 2022, av totalt 486, men da er også Averøy- og Gjemnes kommune med i statistikken.

Det er ikke nødvendigvis en sammenheng mellom bekymringsmeldinger til barnevern og at familiene som meldes er fattig. Enhetsleder i barn, familie og helse bekrefter dette, men kan fortelle at det ofte er en sammenheng.

Enhetsleder for barn, familie og helse forteller i intervju at mange som har tiltak gjennom barnevernet strever med utenforskap, trangboddhet og økonomi, og at forebygging av fattigdom er et aktuelt punkt i en slik plan.

Kartlegging av familier

Leder for NAV i Kristiansund forteller i intervju at det for de etnisk norske familiene gjerne er når de går fra to til en inntekter at fattigdomsproblematikken inntreffer. Litteraturen bekrefter også dette (NAV, 2023). NAV-leder forteller at veilederne har egne rutiner for hvordan de skal kartlegge. NAV har et tett samarbeid med barnevernet. Den kommunale delen av NAV har som arbeidsoppgave å drive kommunens sosialtjeneste.

Leder i PPT forteller i telefonintervju at når de kartlegger, opplever de at mange fattige familier spør om råd. De erfarer at familier fra språklige minoriteter blir isolert på grunn av språk og at de vil trenge hjelp til å bygge nettverk. PPT har et ønske om å bli med i tverrfaglig samarbeid angående barn i fattige familier, men ifølge leder i PPT er de ikke det.

Når barnevernet kartlegger ser de at helt klart at noen barn bor i fattige familier. Dette stemmer med nye nasjonale tall, lagt frem av ekspertutvalget for barn i fattige familier. I rapporten «En barndom for livet» refereres det til at barn i fattige familier har høyere risiko for å være under tiltak fra barnevernet enn andre barn (Regjeringen, 2023, s. 64).

Gjennomføring av gratisprinsippet

Grunnskolen i Norge skal være gratis. Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur ved kulturavdelingen, og enhetsleder for barn, familie og helse erfarer at gratisprinsippet kan oppleves vanskelig for foreldre i fattige familier. Det er en risiko for at elever opplever utfordringer, eksempelvis ved at en ansatt sier at elevene kan ta med varm drikke på skolen. Det kan lett bli synlig hvem som har lånt utstyr, eller hvem som mangler utstyr.

For å undersøke hvordan gratisprinsippet blir håndtert i Kristiansund, gjennomførte vi en stikkprøvekontroll og trakk ut tre skoler til å svare på gjennomføringen. På telefon forteller de tre rektorene at pedagogene kjenner elevene sine og vet hvem som trenger hjelp med noe. Rektorene vi har snakket med forteller at de ikke har en egen lokal rutine for håndtering av gratisprinsippet, men at de ansatte har et aktivt forhold til det. En rektor sier at det ligger i blodet, mens den andre sier at de er dyktige på de store tingene. En rektor forteller at de nok trenger å bli minnet på småting, fordi det ikke ligger i ryggmargen.

Helsestasjon og PPT

I november 2018 slo en ny forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten fast, at helsestasjonen skal drive oppsøkende virksomhet til familier med behov for ekstra oppfølging. Kristiansund kommune valgte å starte opp med Tverrfaglig helsestasjon, der en arbeider med «de vanskeligste sakene» (Stokken m.fl. 2019, s. 14). Dette gir en ekstra mulighet for kartlegging.

PPT skal hjelpe skoler og barnehager med å legge til rette for barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Hensikten med arbeidet er at de skal få et inkluderende, likeverdig

og tilpasset pedagogisk tilbud (Udir.no). PPT-leder forteller i telefonintervju at saksbehandlerne i PPT oppdager fattigdomsproblematikk og gir veiledning og råd om hva familiene kan gjøre. De får et godt innsyn i familiene gjennom det sakkyndige arbeidet.

PPT ser at det kan være en sammenheng mellom for eksempel lese-skrivevansker/lærevansker eller sosiale vansker og at barna kommer fra familier med dårlig økonomi. PPT er derfor en viktig aktør for barnehage og skole og de er involvert i en stor del saker som gjelder barn og unge som har behov for vurdering av barnehagetilbudet eller opplæringstilbudet.

KUNNSKAP SKAL BRUKES I ET SYSTEMATISK FOREBYGGENDE ARBEID

Tiltak for å bedre folkehelseutfordringer som for eksempel levekår for barn i lavinntektsfamilier kan foregå innen ulike sektorer. Eksempel på dette er oppvekstsektor, helsesektor, byutviklingssektor, kultursektor med flere (Helsedirektoratet, 2020, kapittel 4). Helsedirektoratet lager folkehelseprofilene med tanke på at dette kan være kunnskapsgrunnlag til å arbeide med forbedring av folkehelsen.

Kunnskapsgrunnlaget er gjerne sammenlignbart for landsdelen eller kommunen. De ansatte i kommunen innhenter selv lokal kunnskap om den enkelte familie og det enkelte barn. Når informasjon om familier kommer til NAV eller barnevernet, forteller lederne i intervju at det er standarder og rutiner som følges i arbeidet.

Presentasjon av kunnskap

Folkehelseloven §5 betinger at kommunen selv skal lage en oversikt som identifiserer folkehelseutfordringene i kommunen. Oversikten skal være skriftlig og vise hva utfordringene er. Folkehelseoversikten skal brukes som bakgrunnsdokument til videre forebyggende folkehelsearbeid. Rapporten skal lages av et bredt tverrfaglig utvalg. I Kristiansund er rapporten laget av folkehelsekoordinator sammen med kommunelege, kommunepsykolog, miljøkoordinator, skolefaglig rådgiver, enhetsleder barn, familie og helse og rådgiver pleie og omsorg.

Figur 8: Folkehelseoversikten skal lages av kommunen hvert fjerde år og være bakgrunnsmateriale for kommunens utvikling og forebygging.

Bruk av samtykke for å dele kunnskap

Informasjon eller kunnskap om en familie kan ikke deles med andre på grunn av taushetsplikten. Enhetslederne vi har intervjuet forteller at mange av medarbeiderne i

Kristiansund kommune er vant til å be om samtykke for samarbeid med andre etater, men at det gjøres litt ulikt.

Ved overgangen fra barnehage til skole er det laget en skriftlig rutine for hva en skal formidle. Foreldrene må samtykke før overføring av informasjon kan skje. De tre barnehagestyrerne vi har spurt, svarer på e-post at de har skriftlig prosedyre, men at den ikke inneholder problematikk rundt fattigdom alene. Det er kun når det er tilleggsproblematikk fattigdom kan bli nevnt.

Planarbeidet

Når kommunen skal kunne sikre at kunnskap brukes i et systematisk forebyggende arbeid, er det vanlig å lage overordnede planer og handlingsplaner for hva som skal skje.

Handlingsplanene er de konkrete planene i andre enden av planverket og de vil ofte vise hvem som skal gjøre hva og når det skal gjøres. Vi har redegjort for planarbeidet under problemstilling 1, men viser dette mer grundig i vedlegg 4.

Boligsosial handling

På boligsosialt område har Kristiansund kommune satt lokale mål for å følge opp nasjonale føringer. Det er ikke laget en boligsosial handlingsplan i kommunen, men dette tas med som et eget kapittel kommunens revidering av helhetlig plan for helse og omsorg. Den røde tråden i kommuneplanene finner en igjen i planen for prosjektet Trygge hjem. Her arbeider NAV, flyktning- og innvandringstjenesten, barn, familie og helse, servicetorget, eiendomsdrift og forvaltningskontoret sammen og bruker kunnskapsgrunnet om fattige familier.

3.3. VURDERINGER

Vi har undersøkt om kommunen har tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen og om kunnskapen brukes i det forebyggende arbeidet.

Gjennom intervju har vi fått innblikk i at fattige familier får hjelp fra flere instanser. Dette kan starte med jordmor/helsesykepleier og barnehage, men hvis de får hjelp med bolig, er de gjerne innom servicetorget og eiendomsdrift. NAV bidrar med støtte til arbeid og sosiale stønader. Helsesykepleier og fastlege kan være inne og sammen med barnehage eller skole kan dette bli et helt lag som samarbeider rundt barnet. Dette skjer som regel bare når det er tilleggsutfordringer til fattigdom.

KOMMUNEN SKAL HA KUNNSKAP OM BARN OG UNGES LEVEKÅR

Med bakgrunn i våre funn, vurderer vi at kommunen oppfyller revisjonskriteriet om å ha tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen. Vi ser likevel at det er noen utfordringer for kommunen å ha kunnskap om, spesielt tilknyttet det som handler om overganger fra eksempelvis barnehage til skole, og til videregående skole.

Overganger

Barnehagestyrerne forteller at de har en skriftlig rutine for informasjonsovergang fra barnehage til skole, men det er kun i spesielle tilfeller at barnehagene melder om utfordringer med fattigdom. Både Rektor ved Allanengen skole og styrer ved Karihola barnehage forteller i intervju at de ikke blir varslet av NAV dersom familier er fattige. Vi tror det hadde vært nyttig at de som gjennomfører informasjonsutveksling, også inkluderer informasjon om fattigdom.

Ungdomslos sin innsats er rettet mot overgangen til videregående skole. Dette er kanskje naturlig når forskningen viser at gjennomføring av videregående er viktig for å forebygge fattigdom. Likevel er det også et godt alternativ å rette denne innsatsen mot tidligere alder med tanke på at overganger kan forebygges tidligere, også i forhold til de elevene med fattigdomsproblematikk.

Kunnskap om familier

Vi ser at det finnes kunnskap om hvor barn i fattige familier bor i kommunen. Vi mener det er viktig at kommunen har slik oversikt. Vi ser at den nasjonale fordelingen med overrepresentasjon av enkeltgrupper også gjelder som risikogrupper for fattigdom i Kristiansund kommune.

Vi vurderer at kunnskapsgrunnlaget som finnes, blir brukt i kommunens planer og når en bruker den tredelte innsatspyramiden at kommunens kunnskap om barn og unges levekår brukes på ulike måter.

I Folkehelseoversikten fra 2020 har barnefattigdom en egen overskrift, men vi vurderer det med fordel kan gjøres en grundigere vurdering på årsaksforhold og konsekvens slik det er forventet i lovteksten på temaet barn i fattige familier.

Barn, familie og helse

Det at Kristiansund kommune har Tverrfaglig helsestasjon og Barneblikk mener vi øker muligheten for å legge merke til opplysninger om at familier kan være fattige. Selv om utgangspunktet for tjenestene er helse, jobber de med totalsituasjonen til familiene.

Styrer i Karihola barnehage forklarer at fattigdom blir mer synlig etter hvert som barnet blir eldre. Rektor og styrer forteller at de «må avdekke» fattigdommen selv, fremfor at andre avdelinger i kommunen informerer dem om dette.

NAV

NAV har en egen rutine for kartlegging av familier som søker økonomisk sosialhjelp. Vi synes det er positivt at leder for NAV Kristiansund mener at fokus på barn er et forbedringspunkt.

Sosiale utfordringer som går i arv

De vi har intervjuet arbeider slik vi ser det i tråd med forskning, som sier at utdanning og arbeid kan bryte fattigdomssyklus på sikt. Vi ser at kommunen har målrettet innsatsen mot utdanning og bolig, noe som har gitt gode resultater. Vi opplever at bruk av miljøarbeider (også kalt miljøvaktmester) som koordinator fungerer på en god måte, og har likhetstrekk som familielos i NAV. Her ser vi at kunnskapen om barn i fattige familier er stor.

OPPLYSNINGSPLIKTEN

Vår erfaring er at kommunen oppfyller revisjonskriteriet om at kommunen skal ha tiltak for at personalet i skoler og barnehager er kjent med og følger opp opplysningsplikten til barnevernstjenesten.

Det er slik vi vurderer det er god kontakt mellom enhetene, både når det gjelder oppmerksomhetsplikt og opplysningsplikt. Våre funn viser rektorene og styrerne er samstemt med leder for barn, helse og familie om at det leveres meldinger jevnt på et nivå, slik det har vært en stund.

Skolene bruker veileder fra utdanningsdirektoratet som forklarer tydelig når en skal melde bekymring. Dersom en er usikker, skal den ansatte diskutere med nærmeste leder og sammen avgjøre veien videre.

KOMMUNEN SKAL SIKRE AT KUNNSKAP BRUKES I ET SYSTEMATISK FOREBYGGENDE ARBEID

Det siste revisjonskriteriet innebærer at kommunen bør:

- Fastsette mål for å møte utfordringer som følger av barnefattigdom
- Utarbeide tiltak for å nå egne mål og nasjonale føringer
- Sikre at tiltakene er kjent i kommunen

- Kommunen skal sikre at en fanger opp barn og unge som er berørt av fattigdomsproblematikk med tiltakene og at de evalueres og eventuelt justeres.

Vi vurderer at revisjonskriteriet er delvis oppfylt.

Det er godt kjent for kommunen hvor familier med utfordringer bor. Vi mener våre funn viser at kommunen i mange sammenhenger bruker kunnskap de erverver seg i sitt daglige arbeid. Våre funn viser at kommunen delvis har fastsatt mål for å møte utfordringer som følger av fattigdom i familier. Det er mål for arbeid med arbeidsledighet, mål for å gi familier boliger, men ikke mål som går direkte på barn og unge sin situasjon som fattige.

I planverket har kommunen gjennomgående mål om at innbyggerne skal oppleve inkludering, men det er ikke laget konkrete planer med tiltak om fattigdom som gjør at en når egne mål og nasjonale føringer rundt temaet. Det blir da noe uklart hva tiltakene er, og tiltak blir heller ikke kjent.

Fattigdom er ikke slik vi erfarer et eksplisitt tema som blir tatt opp ved overgangen mellom barnehage og skole, men det er laget en skriftlig rutine for hva en skal formidle, og foreldrene må samtykke før overføring, av hva slags informasjon som kan gis videre. De tre barnehagestyrerne vi har spurt, svarer på e-post at de har skriftlig prosedyre for dette, men at den ikke inneholder problematikk rundt fattigdom alene. Det er kun når det er tilleggsproblematikk fattigdom kan bli nevnt.

Det er ikke lagt frem lokale rutiner eller planer for hvordan en utjevner forskjeller i barnehagen eller følger gratisprinsippet i skolen (Udir, 2023). Rektorene svarer at ansatte har et aktivt forhold til gratisprinsippet. En rektor svarer at det ikke sitter i ryggmargen å tenke detaljert, og det gjør at vi mener det kan bli noe vilkårlig hvordan hver enkelt følger opp prinsippene.

Når det kommer til om kommunen fanger opp barn og unge som er berørt av fattigdomsproblematikk med tiltakene, og at de evalueres og eventuelt justeres, mener vi at kommunen oppfyller dette. Vi behandler samordning av tiltak i neste problemstilling der vi vises til at det likevel kan være lurt å gå gjennom rutinene for arbeidet slik at alle viktige aktører arbeider godt nok sammen om kunnskapsgrunnlaget. Kommunen er avhengig av at barnevern, NAV, PPT, barnehage, skole og helsetjenesten samarbeider for å fange opp, gi gode tiltak og evaluerer.

4. PROBLEMSTILLING 3: SAMARBEID OG SAMORDNING

I dette kapitlet ser vi på om kommunen har tilstrekkelig samordning for å hjelpe barn i fattige familier. Problemstillingene er som følger:

**Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid?
Er tiltakene tilstrekkelig samordnet?**

4.1. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriteriene kommunen blir målt opp mot er:

- Kommunen skal arbeide for å samlokalisere kompetanse og for mer samhandling mellom tjenestene
- Kristiansund kommune bør legge til rette for samarbeid om tjenester/tiltak rettet mot barn i fattige familier
- Kristiansund kommune bør sikre samordning av tiltak rettet mot barn i fattige familier.
- Kommunen bør sikre tverrfaglig samarbeid mellom aktuelle aktørene
 - kommune og NAV
 - barnevern og NAV
- Kristiansund kommune bør samarbeide tett med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge i kommunen, gjøre tilbudene bedre kjent, og bidra til at utsatte målgrupper blir bedre inkludert

4.2. FAKTAGRUNNLAG

I dette kapitlet bruker vi ordene samarbeid og samhandling med lik betydning. Å samordne i kommunen vil være at personer eller institusjoner får planer eller ressurser til å virke sammen på en ordnet og effektiv måte.

Kommuneplanene utgjør et overordnet nivå som gir mål og strategier. Dette blir et grunnlag for å gi rutiner for samarbeid og samordning av tjenester. Det neste nivået er mer operasjonelt der er tiltak som sikrer tverrfaglig samarbeid når kommunen skal hjelpe den enkelte innbygger.

SAMLOKALISERING OG SAMHANDLING

I oppvekstplanen til Kristiansund kommune er en av strategiene å samlokalisere kompetanse og jobbe for mer samhandling mellom tjenestene. Dette skal sørge for at kommunen oppfyller målet om å samarbeide tverrfaglig og flerfaglig.

Barnevern og oppvekst er samlet på Frei, og er fysisk samlokalisert. Et annet eksempel på samlokalisering er enheten barn, familie og helse som er organisert på Kongens plass i sentrum av byen. Kommunalsjef for oppvekst forteller i intervju at hun ønsker å snu litt på dette og få kompetansen ut der brukerne er.

I gjennomgang av problemstilling 1 har vi lagt frem flere eksempler på at kommunen viser god samhandling i lokaliserte tiltak, men også der samhandlingen er på tvers av lokasjoner.

SAMARBEID OM TJENESTER/TILTAK RETTET MOT BARN I FATTIGE FAMILIER

Kristiansund kommune har flere samarbeid slik helsedirektoratet sier at kommunen bør ha. Dette gjelder rutiner for tverrfaglig samarbeid på tvers av fagområder og sektorer (Helsedirektoratet, 2018).

Deling av kunnskap i samarbeid

Enhetslederne for NAV og barn, familie og helse forteller i intervju at de samarbeider tett. For å øke kompetansen inviterte NAV og barnevernet for Kristiansund, Averøy og Gjemnes Prof. Øyvind Kvello fra NTNU til å holde foredrag om relativ fattigdom.

Under foredraget ble det snakket om hvilke risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer ansatte må vite om og hvilke sammenhenger de bør se etter.

Vi har nevnt at barn, familie og helse er en enhet som kartlegger familiene tidlig og at de samarbeider tett med NAV og barnevern. En enhet som også kartlegger barn og unge er PPT. De kommer tett på familiene og ser gjerne om det er behov, på grunn av at de bor i fattige familier.

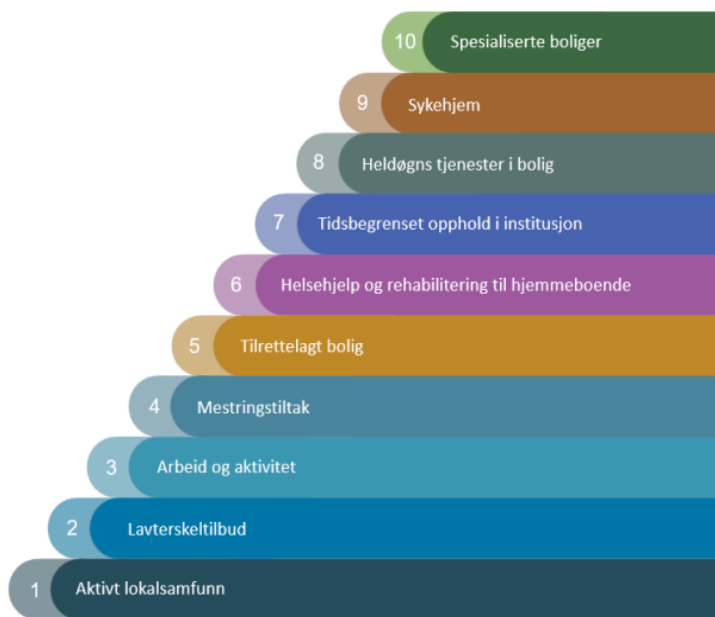
Kommunen har kunnskapsarenaer der de er tverrfaglig sammen og jobber med ny kunnskap. Barnevern og NAV jobber sammen om noe, samtidig som barnehage, skole og PPT jobber sammen om andre saker.

Innsatstrapp

Hovedutvalg helse, omsorg og sosial vedtok i mars 2023 (Sak 9/23) at kommunen skal starte arbeidet med å lage en innsatstrapp. Dette verktøyet eller systemet ser ut til å kunne få en lignende funksjon som BTS/BTI (Bedre tverrfaglig samarbeid/Bedre tverrfaglig innsats). Leder i NAV forteller at innsatstrappa vil synliggjøre hva tilbudene er på tvers, og hjelpe foreldrene med å bygge nettverk. Kommunalsjef for oppvekst forteller at den vil styrke universelle arenaer og strategier der barna er, og at den også vil nå de barna som lever fattigdomsutsatt.

Kommunalsjef for oppvekst forteller i intervju at det universelle nivået er viktig. Kommunen arbeider etter strategien at det som er bra for mange, også er bra for de få og kommunen arbeider for å være mer inkluderende og mer integrert i det de gjør.

Enhetsleder for barnehage forteller at barnehage og skole samarbeider om tjenestene gjennom Oppvekstnettverk Nordmøre.

Figur 9: Figur av hvordan en ser for seg innsatstrapp kan se ut i Kristiansund kommune. Illustrasjon: Kristiansund kommune.

Overganger

Statistisk sett begynner 1-2 elever, som bor i en lavinntektsfamilie hvert år i første klasse. Når kunnskap overføres fra barnehage til skole har skole og barnehage et årshjul de går etter. Det samarbeides om å samordne en trygg overgang og vanligvis vil det være meldt ifra dersom et barn har utfordringer som krever tilrettelegging til skolestart.

På spørsmål til tre utvalgte barnehagestyrere svarer de litt ulikt om det er vanlig praksis å nevne fattigdomsproblematikken i overgangsmøter med skolen. To av tre svarer at det er ved ekstraordinære tilfeller eller ved tilleggsutfordringer fattigdom blir nevnt som tema, mens den tredje svarer at de ikke vet inntekten til foreldrene.

SAMORDNING AV TILTAK RETTET MOT BARN I FATTIGE FAMILIER

Tidlig forebyggende samarbeid

Vi har tidligere vist til tverrfaglig helsestasjon og barneblikk som er tiltak rettet mot blant annet barn i fattige familier. I kommunen finnes det også eksempel på samarbeid med eksterne aktører.

Barnehage og skole er også tidlig inne med forebyggende arbeid. Rektor og styrer vi snakket med samarbeider med andre enheter på tvers når barnas situasjon tilsier det. Samarbeid med PPT, ansvarsgrupper der mange kompetanser er inne, og ressursteam der en er tidlig inne for å hjelpe enkeltbarn, er eksempel på tidlig forebyggende samarbeid.

Bokmålsordbokas forklaring på forebygging er at forebygging hindrer at noe negativt kan skje. Vi har nevnt at rådgiver i fagstab helse forteller i intervju at når innbyggerne trenger hjelp fra helse, er det for sent å forebygge. Innsatsen må skje så tidlig som i oppveksten.

Barnekoordinator

Fra og med 1. august 2022 trådte endringer i velferdstjenestelover i kraft og en fikk kravet om rett til barnekoordinator. I Kristiansund skal barnekoordinator etter planen ansettes høsten 2023. Barnekoordinatoren skal bistå familier med barn som er, eller er i ferd med å bli alvorlig syk, skadet eller har nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Koordinator for barn i fattige familier

Rådgiver ved kulturavdelingen fortalte i intervju i mai at de sendte en søknad til BUFDIR. Midlene var utlyst for forebyggende arbeid rettet mot barn i fattige familier. I september 2023 ble revisjonen orientert om at kommunen har fått disse midlene. Fra 1. august er det ansatt en egen koordinator på oppvekstområdet som selv forteller i intervju at oppstart for arbeidet med fattigdom blir 1. november 2023.

Annen samordning

Leder i PPT forteller i telefonintervju at de ikke er med i samarbeid med barnevernet eller NAV når det gjelder barn i fattige familier. Den nye koordinatoren for barn i fattige familier forteller i intervju at de kommer til å gå gjennom samarbeid og samordning på feltet. Tanken er å løsrive dagens strukturer for å klare å møte nye krav som er kommet.

Kommunen har møter på ledernivå der lederne kan samarbeide på tvers av enheter og sektorer. Folkehelsekoordinator forteller i intervju at kommunen har flere nettverk og samarbeid der en arbeider overordnet. Gjennom SLT-modellen (Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak), strategisk oppvekstgruppe, tverrfaglige arbeidsgrupper som for eksempel stornettverk (barnehage), Oppvekstnettverk Nordmøre eller klimanettverk.

Enhet barn, familie og helse samarbeider med BUP, barnevern og fastlege for å vurdere hvem av barna som har størst behov for å bli prioritert først når det kommer til konsultasjon hos BUP. Slik får kommunen hjulpet de mest sårbare og de har fått resultater av å samordne samarbeidet.

Vi har tidligere vist til hvordan NAV samarbeider tverrfaglig med enhet barn, familie og helse. Kristiansund kommune følger nasjonale ordninger som holder barns inntekt utenfor beregningene av sosialstønad. Leder i NAV forteller i intervju at bystyret besluttet å holde barnetrygda utenfor, ett år før resten av landet innførte dette vedtaket. Det er tidligere nevnt at bystyret har vedtatt at familier som har sosialstønad kan få utbetalt ekstra verd høytider og ferier.

SIKRE TVERRFAGLIG SAMARBEID

Tverrfaglig samarbeid kommune - NAV

Vi har i problemstilling 1 vist til hvordan kommunens arbeid gjennom bystyret blir utført av NAV. Ytelser som utbetales til de som får sosialstønad blir regulert av dette samarbeidet. Samarbeidet med eiendomsdrift og servicekontoret er også nevnt.

Tverrfaglig samarbeid barnevern – NAV

Vi har i problemstilling 1 forklart hvordan NAV har egne stillinger som samarbeider med barnevernet. Et bredt arbeid rettet mot familiene med familieløs utgjør dette samarbeidet. Samarbeidet omfatter NAV sin opplysningsplikt til barnevernet, og barnevernet sin oppmerksomhetsplikt mot sosialtjenesten i NAV. Samarbeidet er regulert gjennom egne retningslinjer (NAV, august 2023).

SAMARBEID MED FRIVILLIG SEKTOR

Samarbeid med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge

Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur ved kulturavdelingen forteller at kommunen har nettsider der lag og organisasjoner er listet opp. Det er ikke fastsatt hvordan samarbeidet med lag og organisasjoner skal være ut over dette.

Kristiansund kommune har deltatt i ulike ordninger som gir enkeltbarn støtte til fritidsaktiviteter. Dette har vært finansiert utenfra som prosjekt og har stoppet opp når prosjektperioden var over. Siste ordning var den nasjonale ordningen Fritidskortet som ble avsluttet 1. juli 2022. Etter dette har ikke Kristiansund kommune hatt en ordning for subsidiering av enkeltbarn for å dekke kontingent. Den nye koordinatoren for barn i fattige familier forteller i intervju at dette kommer til å starte opp igjen med midler fra BUFDIR.

Leder i NAV forklarer at det er mange familier som må få rådgivning om hvorfor barna trenger fritidsaktivitet. Familiene som får rådgivning fra NAV, får dette først når de er kommet opp i det selekterte eller individuelle nivået.

Kulturavdelingens rolle

Fagkoordinator for barne- og ungdomskultur ved kulturavdelingen ser på driftsmidler som den beste muligheten for å sikre langsiktige tiltak for barn i fattige familier. Kulturavdelingen er bindeleddet mellom kommunen og frivilligheten i Kristiansund, og de ser at det er en utfordring å få til denne finansieringen.

Planer for fritid og frivillighet i kommunen kommer til uttrykk i Kommunedelplan for kultur 2022-2032. Her skrives det mye om frivilligheten, men lite om barns fritid. Ordet fritidsaktivitet er kun nevnt en gang, selv om fritid gjelder for en stor del av frivillighetens arbeid. Kommunen har i tillegg planer med strategi for frivillighet for eldre, men ikke for barn og ungdom. I revisjonen finner vi ingen planer som beskriver hvordan kommunen ønsker å legge til rette for barns rett til fritid og hvile etter barnehage og skoletid.

Mange barrierer for fattige barn

I intervju forteller fagkoordinator for barne- og ungdomskultur at han ikke tror barn i fattige familier får delta i samfunnet på lik linje med andre barn. Det er ikke bare økonomi som er en barriere, men flere andre tilleggsutfordringer. Skyss, oppfølging, utstyr og kunnskap om hva utbyttet er for barna er faktorer som påvirker til om de deltar eller ikke. Økonomiske virkemidler er en del av pakken, men de andre virkemidlene er ikke helt utforsket.

På det universelle nivået har frivillige lag og organisasjoner en viktig rolle. Leder i frivilligsentralen forteller i intervju at de opplever at kommunen ønsker et samarbeid, og at

samarbeidet er styrket de siste årene. De frivillige har færre barrierer for å komme i gang med et tilbud sammenlignet med kommunen som har større krav til å starte opp noe.

Arbeid med å inkludere utsatte grupper

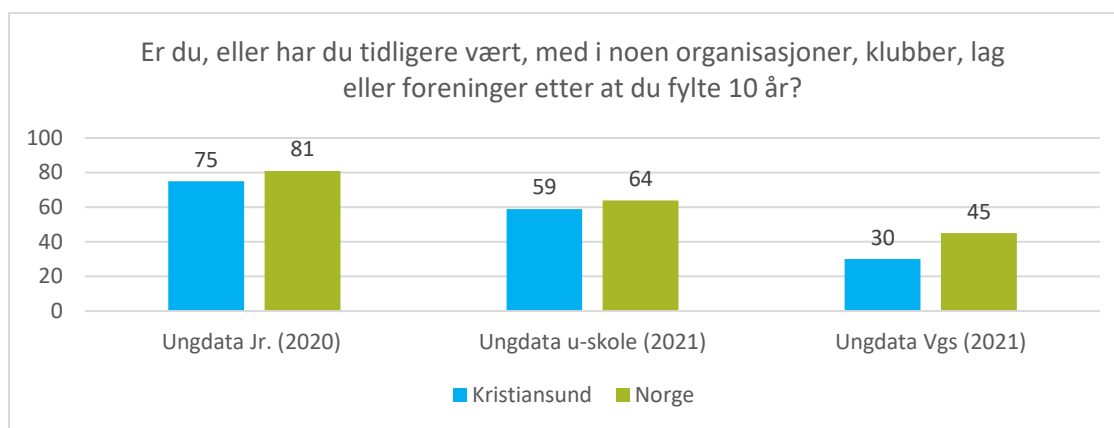
I søknad til BUFDIR i (søknad mai 2023) skriver kommunen at de i den «overordnede målsetningen har utfordringer knyttet til deltakelse i fritidsaktiviteter, reproduksjon av sosiale ulikheter og levekår». SSB oppgir at det er 4495 barn under 18 år i Kristiansund kommune i 2023 (SSB, 2023). Oppvekstprofilen fra 2023 viser at det er 12%, 540 barn, som bor i lavinntektsfamilier, som kan trenge hjelp til fritidsaktiviteter (FHI, 2023). Bruker en statistikk fra Husbanken er andelen litt høyere, 12,3% (Husbanken, 2023).

Når ungdom faller ut av organisert idrett er det viktig å ha andre møteplasser, som oftest med uorganisert preg. Leder i ungdomsrådet uttrykker at bakgården fritidsklubb er viktig for dem og i samarbeid med kultur samarbeider de om tiltaket. Rådgiver ved kultur forteller at ungdommene får tilbud om aktiviteter som ligner på kulturskoletilbudet i kommunen. Forskjellen er at det er gratis.

Figur 10: Bildet viser scene og øvingsrom i Bakgården ungdomsklubb. Foto: Kristiansund kommune.

Ungdataundersøkelsen viser at langt de fleste barn og unge har deltatt i eller vært innom ulike typer organiserte fritidsaktiviteter gjennom oppveksten og det er normalt med en viss nedgang i løpet av ungdomsårene:

Figur 11: Diagrammet viser svar fra ungdataundersøkelsen i 2020 og 2021.

Svarene viser at det er om lag 5% forskjell mellom ungdommen i Kristiansund og landet for øvrig i 5.-7. klasse (Ungdata Junior) og 8.-10. klasse (Ungdata u-skole), mens det er 15% forskjell på videregående (Ungdata videregående skole). Det er altså 25% av barna over 10 år som ikke har vært med i organisasjon, klubb, lag eller forening.

Samarbeid med frivillig sektor

Som leder ved Frivilligsentralen uttrykker det, merker de at kommunen ønsker å samarbeide med frivilligheten. De frivillige har mulighet til å være raskt ute med tiltak der kommunen må saksbehandle og det går mer tid før oppstart. Dette er et eksempel på hvordan kommunen og frivillige lag og organisasjoner utfyller hverandre i samarbeidet.

Figur 12: Bildet viser at Bakgården ungdomsklubb har egen gamingstasjon. Foto: Kristiansund kommune.

Kulturavdelingen samhandler med skole gjennom tiltaket «Kompis» og via kulturskoletiltak. Gjennom ungdomsklubben «bakgården» samarbeider kommunen med ungdommene selv med å utjevne forskjeller.

Samordning av informasjon og kunnskap

En viktig rolle som kommunen kan ha, er å gi en informasjonsplattform for hva som finnes av tilbud. Dette gjøres delvis gjennom plattformen Friskus, som viser hvilke lag og organisasjoner som finnes i Kristiansund kommune. Leder i NAV sier i intervju at gjennom innsatstrappa vil de få et nyttig verktøy som vil hjelpe foreldrene til å finne gode fritidsaktiviteter til barna.

På nettsiden til Kristiansund kommune formidler kulturavdelingen informasjon om gratis aktiviteter som familiene kan bruke. Her nevnes turkart og friluftsområder, Stikk UT, badeplasser, parker, lekeplasser, kulturløyper, nærmiljøanlegg og skiløyper (Kristiansund.kommune.no).

Vi har tidligere nevnt at ansatte i barnevern og NAV samarbeidet om en fagdag med relativ fattigdom som tema. I foredraget ble de ansatte oppdatert på ny kunnskap om hvordan en må kartlegge risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer som påvirker familiene og barna.

4.3. VURDERINGER

Vi har undersøkt om Kristiansund kommune har tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid og om tiltakene er tilstrekkelig samordnet.

SAMLOKALISERE KOMPETANSE OG JOBBE FOR MER SAMHANDLING MELLOM TJENESTENE

Vår vurdering er at dette revisjonskriteriet er oppfylt.

Barnevern og oppvekst er lokalisert på Frei og er et eksempel på samlokalisering av kompetanse. Dette er slik vi ser det i tråd med kommunens strategi i Kristiansund kommunes oppvekstplan.

Måten enheten barn, familie og helse er organisert er slik vi ser det også et svar på det samme. Det at kommunalsjef for oppvekst ønsker å snu litt på dette og få kompetansen ut der brukerne er, mener vi er positivt. Det kan være ulike måter å organisere dette arbeidet på, da tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid ikke nødvendigvis må være fysisk samlokalisert.

SAMARBEID OM TJENESTER/TILTAK RETTET MOT BARN I FATTIGE FAMILIER

Vi vurderer at dette revisjonskriteriet er oppfylt.

Kommunens ledere har flere samarbeidsfora der kunnskap spres. Det er kort vei til å få i gang tverrfaglig samarbeid, samordning av tjenester og virkningsfulle tiltak. Kommunen har sammenfallende planer med tema som er overgripende på tvers av enheter og avdelinger. Dette mener vi er et grunnleggende tiltak som tilrettelegger for tverrfaglig samarbeid mellom tjenestene.

Dersom innsatstrappa blir et system som inneholder rutinebeskrivelser for tverrfaglig samhandling, tror vi dette vil kunne øke samarbeidsevnen til kommunen og styrke muligheten til å løse utfordringer. Den vil kunne plassere ansvar i organisasjonen, bidra til samordning og samhandling som ikke er avhengig av fysisk samlokalisering. Vi synes det er positivt at kommunen har satt i gang dette arbeidet.

SAMORDNING AV TILTAK RETTET MOT BARN I FATTIGE FAMILIER

Vi vurderer at dette revisjonskriteriet delvis er oppfylt.

Vår vurdering er at Kristiansund kommune har gode eksempler på samarbeid og samordning småbarnsfamiliene. Det er naturlig nok tett oppfølging, foreldrene ønsker og tar imot veiledning og barnet begynner i barnehage. Deretter følger en periode der den tette oppfølgingen på et universelt nivå blir litt mindre.

Vi har nevnt at det er samarbeid mellom barnehage og skole i overgangen når barna starter på skolen. Vi ser at fattigdom ikke er et tema alene, og vi mener at det derfor kan bli tilfeldig dersom kontaktlæreren oppfatter dette. Funn viser at rektor og styrer ikke alltid får informasjon når familiene trenger hjelp på grunn av fattigdom.

PPT, skole og barnehage har ikke faste samarbeidsarenaer med andre enheter for å hjelpe barn i fattige familier, slik for eksempel NAV og barnevern har, eller de som samarbeider i prosjektet Trygge hjem. Funnene våre peker mot at samordningen kan bli bedre siden barnehage og skole bare delvis har dette i samarbeid med andre deler av kommunen. Barnehage, skole og SFO er viktige arenaer som utgjør en stor del av de første trinnene i innsatstrappa, men vi vurderer at de også blir mer og mer den viktigste stabilisatoren samfunnet greier å gi barn og unge i dag.

Barnekoordinator

Vi vurderer at rollen som barnekoordinator ligner ansvarsgruppekoordinator og oppgavene som løses i de to stillingene/funksjonene vil derfor kunne overlappes hverandre noe. Det ligger et potensiale i å se på hvem som skal samordne hva til de ulike innbyggerne. Det står ikke noe eksplisitt i lovverket om at barnekoordinator skal arbeide mot barn i fattige familier, men dette kan være en del av et større bilde som en arbeider med.

Koordinator for barn i fattige familier

Kommunen har fått egen rådgiver på oppvekstområdet som vil koordinere kommunens arbeid med barn i fattige familier. Rådgiver forteller selv i intervju at oppstart blir 1. november 2023. Koordinatorstillingen vil ha en overordnet rolle når det kommer til å planlegge hvordan en kan målrette innsatsen for barn i fattige familier. Vi tror dette kan bli veldig positivt for kommunen.

NAV og PPT

NAV har mange områder der de er med på samarbeid som kan være et forbilde for andre, men er for eksempel ikke med i et samarbeid med PPT, barnehage eller skole når det gjelder barn i fattige familier. Vi tror det ville løftet arbeidet med barn i fattige familier dersom en fikk til en bedre samordning. Både NAV, PPT og barnevernet bruker store ressurser på kartlegging og det kan være besparende om alle samordner kartleggingen.

TVERRFAGLIG SAMARBEID

Med utgangspunkt i prosjektplanen svarer vi i dette revisjonskriteriet også ut oppmerksomhetsplikten og opplysningsplikten. Revisjonskriteriet vurderer vi som oppfylt.

Vi vurderer at NAV Kristiansund og Kristiansund kommune har et tett forhold i samarbeidet rundt å støtte familier i fattige familier. Våre funn om sosiale stønader viser at både bystyrets vedtak og administrasjonens arbeid er i tett samarbeid med NAV Kristiansund.

NAV har også et tett samarbeid med barnevernet. De har egne stillinger som utgjør dette samarbeidet i tillegg til at en samarbeider på enhetsledernivå.

SAMARBEID MED FRIVILLIG SEKTOR

I det siste revisjonskriteriet ser vi på at Kristiansund bør samarbeide tett med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge i kommunen, gjøre tilbudene bedre kjent, og bidra til at utsatte målgrupper blir bedre inkludert. Vi vurderer det som at dette revisjonskriteriet ikke fullt ut er oppfylt.

Per i dag er kultur kontaktperson, og det drives formidling av fritidsaktiviteter til minoritetspråklige som går i innføringsklasse. Det er ingen konkret plan for hvordan kommunen ønsker at frivilligheten skal arbeide med barna, og dermed sikre at barn i fattige familier blir fulgt opp. Enheten kultur er litt alene i arbeidet, bortsett fra når de samarbeider med skole om prosjektet «kompis» eller sommerskole.

Som nevnt har ikke Kommunedelplan for kultur 2022-2032 strategier for frivillighet for barn og ungdom. Kunnskap om hvordan frivillige kan jobbe for og med barna, kan med fordel styrke samarbeidet mellom kommunen og organisasjonene.

Per i dag har vi ikke funnet en informasjonsflate der kommunen informerer om og oppdaterer hva som finnes av muligheter til å få støtte til fritidsaktiviteter i samarbeid med lag og organisasjoner. Vi synes det er positivt at kommende koordinator for barn i fattige familier forteller at dette er noe kommunen vil ta tak i snarlig. Vi vurderer det som positivt hvis frivilligsentralen kan drive en hjemmeside som viser aktivitetstilbudet enda bedre enn i dag.

Når statistikken fra ungdatabasen jr. viser at 1 av 4 barn over 10 år ikke har vært med i lag eller organisasjoner, og at det er 40% forskjell på deltakelsen mellom fattig og rik, mener vi det er et folkehelsemål å arbeide med å utjevne disse forskjellene.

5. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

Det å arbeide med barn i fattige familier er en del av kommunens komplekse ansvarsområder der det kreves at mange arbeider sammen for å løse utfordringene. Vår vurdering er at Kristiansund kommune gjør mye bra arbeid på de områdene som er belyst i forvaltningsrevisjonen. Vi ser at kommunes ansatte er opptatt av mangfold og inkludering, og at dette går igjen i både planverk og praksis.

Etter vår vurdering er det også forbedringspotensial når det kommer til systematisk bruk av kunnskap, samt overføring av kunnskap, koordinering av arbeidet opp mot fattigdom og samarbeid innad i kommunen og opp mot frivillig sektor. Vi tror dette vil bli bedre når koordinator for barn i fattige familier kommer i gang med sitt arbeid.

KONKLUSJONER PROBLEMSTILLING 1 – KOMMUNENS PRAKSIS OG ORGANISERING

Denne deskriptive problemstillingen viser Kristiansund kommunes praksis og organisering rundt arbeidet med barn i fattige familier. Vår kartlegging viser at kommunen har mange universelle og individuelle tiltak rettet mot å redusere fattigdom i barnefamilier, og for å begrense negative følger for barn i fattige familier.

Vi opplever at Kristiansund kommune utfører de lovpålagte pliktene og har lagt til rette for at alle som trenger det kan samarbeide, samhandle og samordne tjenester og tiltak rettet mot barn i fattige familier. Kristiansund har barnehager og skoler med gode intensjoner, og som gir tjenester som legger til rette for læring og utvikling.

Alt er lagt til rette for å fortsette det gode arbeidet

Folkehelsearbeidet er hjemlet i lovverket og gir kommunen et ansvar for å hjelpe til med «en samlet innsats fra kommunens helhetlige tjenesteapparat», slik det står i et rundskriv til NAV. Frivilligheten ønsker å hjelpe til og kommunen har personer på kulturavdelingen som kontaktpersoner på et universelt nivå.

Vi mener at kommunen har mange samarbeid og tiltak som kan være gode forbilder for å sette i gang nye tiltak, og som gir muligheter til å utvide det som fungerer godt. Dette kan bidra til å løse større utfordringer. Kristiansund kommune har rekruttert dyktige og viktige personer til å ha en koordinerende og losende rolle, som hjelper familiene på selektert og individuelt nivå. Dette gjør at terskelen blir lavere for å be om hjelp og en unngår at problemene blir for store.

KONKLUSJONER PROBLEMSTILLING 2 – KUNNSKAP OM BARN OG UNGES LEVEKÅR

Kristiansund kommune har kunnskap om barn og unges levekår, og kunnskapen brukes i det forebyggende arbeidet. Vi ser at kommunen samler inn mye god informasjon.

Folkehelseoversikten gir et overblikk over utfordringene samtidig som nasjonale kilder jevnlig oppdateres på forhold som er aktuelle for barn og unges levekår.

Tilbakemeldingene i forvaltningsrevisjonen er at de ansatte er dyktige til å fange opp signal om barn i lavinntektsfamilier, og enhetene er opptatt av inkludering og mangfold. Likevel mener vi at det er en risiko for at noen ikke oppdager viktig informasjon om utfordringer knyttet til fattigdom, spesielt i overganger fra barnehage til grunnskole, og fra grunnskole til videregående skole.

Vi mener det er positivt at leder i NAV vil følge opp hvordan veilederne følger rutiner ved kartlegging av familier. NAV Kristiansund ser det som viktig at alle veilederne har lik standard, og følger de retningslinjer som gjelder rundt det å undersøke barnas situasjon i familien.

For å få et bredt nok og dypt nok innblikk i utfordringene med fattigdom, mener vi det er naturlig å involvere kunnskap om familienes levekår, og undersøke mer grundig hva som er bakenforliggende årsaker og virkninger når kommunen skal utarbeide ny helhetlig helse- og omsorgsplan og folkehelseoversikt i 2024.

Fattigdom i planverket

Våre funn viser at kommunen har fastsatt mål for hvordan en skal møte utfordringer som følger av fattigdom rettet mot bolig og arbeid. Det er færre mål, eller tiltak for å nå egne mål og nasjonale føringer, når det kommer til barna i de fattige familiene. Når kommunen skal revidere sine planer er det en mulighet til å involvere dette i oppvekstplan, kommunedelplan for fysisk aktivitet og friluftsliv og folkehelseoversikten.

Mønster for oppdagelse av fattigdom

I barnehage og skole er det ikke spesifikke rutiner for å kartlegge barnas utfordringer ved fattigdom. Vi mener det kan være en risiko for at det blir tilfeldig om ansatte oppdager at barn bor i en fattig familie. Det er helst gjennom de voksne en oppdager det, eller gjennom at barna har andre utfordringer.

Kommunen har gode planer og det er en rød tråd fra kommuneplaner og helt ned til enhetene. I de områdene vi har undersøkt, finner vi igjen tiltak som henger sammen med

hovedmål og strategier i samfunnsdel, oppvekstplan, kommunedelplan for kultur og helhetlig plan for helse og omsorg.

KONKUSJONER PROBLEMSTILLING 3 – TVERRFAGLIG SAMARBEID OG SAMORDNING

Vi mener at kommunen har mange gode tiltak og tverrfaglig samarbeid som hjelper familiene. Familiene er godt dekket opp når det gjelder hjelp til arbeid og bolig, og ungdommer får hjelp til gjennomføring av videregående skole. Det er mange som hjelper barna også, men det er mindre samarbeid som bidrar til barnas fritid. Det er mulig å styrke dette samarbeidet når kommunen har fått egen koordinator for barn i fattige familier.

Både teori og praksis viser at kommunen må samarbeide med frivillige lag- og organisasjoner for å lykkes med arbeidet rundt fattigdom. Vi erfarer at frivilligheten og kommunen, sammen med familien, utgjør det viktige samarbeidet. Familienes og barnas medvirkning utgjør også en viktig del av arbeidet.

Slik vi oppfatter det, lykkes Kristiansund kommune med tverrfaglig samarbeid, selv om enheter ikke er samlokalisert. Det er mange eksempler på hvordan en kan samarbeide i kommunen, men vi ser at ikke alle tiltak er samordnet.

Vår vurdering er at Kristiansund kommune har et godt samarbeid med ungdommen, der de kan medvirke gjennom ungdomsrådet. Dette kan videreutvikles for de yngre barna i lavere alder enn ungdomsskolealder.

Samordning

Vår vurdering er at det ikke alltid er like god samordning av tiltak mellom enhetene når det gjelder å informere hverandre om at en familie er fattig. Vi anbefaler at en finner måter å arbeide på slik at det ikke blir tilfeldig om enkeltansatte ser at barna bor i fattige familier.

Barne- og familiedepartementet fikk 17. oktober overlevert rapporten «En barndom for livet» (Regjeringen, 2023) fra ekspertgruppen for barn i fattige familier. Ekspertutvalget peker på det samme som vi finner i revisjonen, at det må et triangel med tiltak som: Ytelser, tjenester og frivillighet for å hjelpe barna i fattige familier.

Vi vurderer at enkeltledere i Kristiansund kommune har satt samarbeid og samordning av tjenester på dagsorden og har lyktes godt tverrfaglig. Vi mener at våre funn viser at det er flere gode eksempler innen samordning i kommunen.

ANBEFALINGER

Med bakgrunn i våre funn, vurderinger og konklusjoner vil vi anbefale at Kristiansund kommune vurderer å:

- Fortsette arbeidet med å utarbeide målsettinger, strategier og/eller tiltak for å møte utfordringer barn i fattige familier har, og for å nå egne mål og nasjonale føringer.
- Se nærmere på mulige rutiner/retningslinjer som kan stimulere til og regulere et best mulig samarbeid mellom alle aktører som arbeider med å hjelpe barn i fattige familier.
- Sikre bedre samordning og evaluering av igangsatte tiltak knyttet til arbeid med barn i fattige familier.
- Legge til rette for et tettere samarbeid med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge i kommunen, gjøre tilbudene bedre kjent, og bidra til at utsatte målgrupper blir bedre inkludert enn i dag.
- Kartlegge om det er behov for tiltak som hindrer vilkårlighet i utøvelse av gratisprinsippet i skolen.
- Kartlegge om det bør innføres rutiner eller tiltak for utveksling av kunnskap ved overganger fra barnehage til skole, når det kommer til tema tilknyttet fattigdom.

6. FAKTASJEKK OG HØRING

Det er gjennomført faktasjekkmøte med kommunedirektør, kommunalsjef for oppvekst og rådgiver for helse og omsorg 16.10.23. Med bakgrunn i dette møtet ble faktafeil rettet opp, og det ble innhentet noe mer informasjon som supplement til temaene i rapporten. Det ble deretter sendt ut et nytt utkast for faktasjekk 23.oktober 2023. Det er ikke gitt ytterligere kommentarer til denne nye utgaven av tekst til faktasjekk.

Et rapportutkast ble sendt ut på høring 7. november 2023. Vi fikk høringsuttale den 6. desember 2023 som ligger vedlagt i rapporten i vedlegg 1.

7. REFERANSELISTE

DOKUMENTER FRA KOMMUNEN

- Årsrapport 2022
- Kommuneplan, samfunnsdelen 2020-2032
- Oppvekstplan 2019-2027
- Folkehelseprofil Kristiansund kommune Hentet 8. mai 2023.
- Folkehelseoversikt Kristiansund 2020. Hentet 8. mai 2023.
- Helhetlig plan for helse og omsorg 2020-2030
- Kommunedelplan for kultur
- Rutine for NAV ved ekstra bidrag til barnefamilier i Kristiansund kommune
- Tilstandsrapport for 2022 om Barneverntjenesten i Kristiansund, Averøy og Gjemnes
- Prosjektplan for Trygge hjem 2022-2023
- Søknad til BUFDIR om midler til koordinator for barn i fattige familier, mai 2023.
- Foredrag fra fagdag barnevern-NAV, 07.06.2023

ANDRE KILDER

Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2023. Brev om: Nasjonale mål og hovedprioriteringer for de sosiale tjenestene i arbeids- og velferdsforvaltningen i 2023. [Nasjonale mål og hovedprioriteringer for de sosiale tjenestene i arbeids- og velferdsforvaltningen i 2022 \(statsforvalteren.no\)](https://statsforvalteren.no)

[Bufdir \(2017\). Oppvekstrapporten 2017. Økte forskjeller – gjør det noe? Hentet 24. juli 2023. Oppvekstrapporten 2017 \(Bufdir.no\)](#)

Bufdir (januar 2023). *Fattigdom – veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier*. Hentet 8. mai 2023. <https://Bufdir.no/fagstotte/produkter/veileder-fattigdom/>

[Bufdir \(juni 2023\). Nye tall om barnefattigdom, URL: Nye tall om barnefattigdom | Bufdir](#)

Bufdir (Oktober 2023), Hva er foreldrestøtte. [Hva er foreldrestøtte? | Bufdir](#)

FHI (2023) Oppvekstprofil for Kristiansund 2023.

Forskning.no. 2023. Barn fra fattige familier ligger to og et halvt år etter barn fra rike familier på skolen. Lastet ned 1. mai. 2023. [Barn fra fattige familier ligger to og et halvt år etter barn fra rike familier på skolen \(forskning.no\)](#)

Helsedirektoratet m. fl. (2023, 11. april) Nasjonal veileder «Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier». [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier - Helsedirektoratet](#)

Helsedirektoratet, 17. januar 2018. Tverrfaglig samarbeid som grunnleggende metodikk i oppfølging av personer med behov for omfattende tjenester. [Tverrfaglig samarbeid som](#)

[grunnleggende metodikk i oppfølging av personer med behov for omfattende tjenester - Helsedirektoratet](#)

Helsedirektoratet (2020). Systematisk folkehelsearbeid. [Systematisk folkehelsearbeid - Helsedirektoratet](#)

Husbanken (2023). *Boligsosial monitor*. [Kristiansund - Boligsosial monitor \(husbanken.no\)](#)

Meld. St. 40 (2020-2021). Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030. [Meld. St. 40 \(2020–2021\) \(regjeringen.no\)](#)

St. Meld. Nr. 41 (2008-2009). Kvalitet i barnehagen. [St.meld. nr. 41 \(2008–2009\) \(regjeringen.no\)](#)

NAV (mars 2021). *Retningslinjer for samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret*. <https://www.NAV.no/no/NAV-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/barn-og-unge2/retningslinjer-for-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-NAV-kontoret>

NAV (2022). Lavinntekt og levekår i Norge Tilstand og utviklingstrekk -2022. (NAV-rapport 2022-5) <https://www.NAV.no/no/NAV-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-NAV/analyser-sosiale-tjenester>

NAV. (2023, 21.juni). Hvem er fattig i Norge? [Hvem er fattig i Norge? - NAV.no](#)

NOVA-rapport 10/10. Sandbæk, M & Pedersen A.W. *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier. En panelstudie 2000-2009*. https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/bitstream/handle/20.500.12199/5008/4728_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

NOVA-rapport 11 (2018). Hyggen, Brattbakk og Borgeraas. Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering. [Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering \(oslomet.no\)](#)

Regjeringen (2020). *Like muligheter i oppveksten: Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020 – 2023)*: https://www.regjeringen.no/contentassets/bb45eed3479549719fb14c78eba35bd4/strategi-mot-barnefattigdom_web.pdf

Regjeringen (2021). Alle trenger et trygt hjem. Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024). [oppdatert-versjon-alle-trenger-en-nytt-hjem.pdf \(regjeringen.no\)](#)

Regjeringen (2023). En barndom for livet. Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier. [En barndom for livet – Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier \(regjeringen.no\)](#)

SSB (2023). Kommunefakta, Kristiansund. [Kommunefakta - SSB](#)

Stai, Siv, NDLA. (07.12.2022). Maslows behovspyramide. [Maslows behovspyramide - Pedagogisk arbeid - NDLA](#)

(Udir 2023). [Gratisprinsippet i skolen \(udir.no\)](#).

Udir (2021). Skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten Udir-10-2012. [Skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten Udir-10-2012](#)

8. VEDLEGG

Liste over vedlegg

Vedlegg 1	Høringsuttale	Side 55
Vedlegg 2	Utleddning av revisjonskriterier	Side 57
Vedlegg 2	Oppdatert informasjon om fritidsaktiviteter/støtte	Side 65
Vedlegg 3	Sammenheng i kommunale planer	Side 66
Vedlegg 4	Mal for kartleggingsnotat – sosiale tjenester	Side 75
Vedlegg 5	Statistikk over gjennomføring av videregående skoler i Kristiansund	Side 77
Vedlegg 6	Flytskjema som viser marginalisering av barn i fattigdom	Side 78
Vedlegg 7	Maslows behovspyramide	Side 79
Vedlegg 8	Verktøy i arbeidet med fattigdom	Side 80
Vedlegg 9	Statistikk over bekymringsmeldinger til barnevernet	Side 81

VEDLEGG 1. HØRINGSUTTALE

Kristiansund
kommune

Høringsuttale til forvaltningsrevisjonsrapport om barn i fattige familier i Kristiansund kommune

Revisor skal sende et utkast til rapport fra forvaltningsrevisjonen til uttalelse til kommunedirektøren. Revisor skal sende et utkast til rapport fra forvaltningsrevisjonen til uttalelse til det kommunale foretaket eller selskapet som er gjenstand for forvaltningsrevisjon. Uttalelsen skal i sin helhet fremgå av rapporten.

[RSK 001 \(nkrf.no\)](#)

Kommunedirektøren har fått oversendt høyringsutkast til forvaltningsrevisjonsrapport om barn i fattige familier i Kristiansund kommune.

Forvaltningsrevisjonen er tinga av Kontrollutvalget, og gjennomført av Møre og Romsdal revisjon SA. Administrasjonen i Kristiansund kommune har deltatt i oppstartsmøte med revisjonen, sendt inn etterspurt informasjon skriftleg, gjennomført intervju som organisasjonen tverrfagleg har blitt innkalla til, hatt ein grundig gjennomgang av utkast til forvaltningsrevisjonsrapport, og no gje vi vår høyringsuttale.

Utkast til forvaltningsrevisjonsrapport, slik den ligg føre pr 25.11.23 gje eit dekkande bilde av arbeidet kommunen gjennomfører i høve til barn i fattige familier i Kristiansund. Kommunedirektør, kommunalsjef oppvekst og rådgjevar for kommunalsjef Helse hadde ein grundig gjennomgang av utkastet til forvaltningsrevisjonsrapport 16.10.23. Vi meinte at utkastet til rapport då hadde for upresis ordbruk om målgruppene, det var uklart kven som ytra seg i rapporten, og viktige tiltak i Kristiansund kommune var ikkje vist i rapporten. Rapporten vart deretter bearbeida ytterlegare av revisjonen, noko vi ser positivt på. Kommunedirektøren har i denne høyringa ikkje ytterlegare konkrete kommentarar.

Fattigdom er eit samfunnsproblem som kommunen har aukande merksemd retta mot, og vi ser at vår koordinerande rolle på tvers av sektorar må bli sterkare. Dette koordinerande arbeidet er styrka hausten 2023, gjennom arbeid som blir utvikla mellom kultursektoren og staben til kommunalsjef oppvekst, og forankra tverrsektorielt i kommunen. Arbeidet med mottak av flyktingar er eit område som berører dette saksområdet. Kommunen har fått 3-årig økonomisk støtte frå Bufdir til arbeidet.

Administrasjonen har i sitt arbeid vektlagt å få fram styrken i dei universelle, grunnleggjande, kommunale velferdstenestene som barnehage, skole, SFO, helsetenester, kultursektoren og NAV, som møter alle barn og familiar uavhengig av sosioøkonomiske forhold. Dei grunnleggjande tenestene styrkar fellesskapa, aukar deltakinga og kan hindra framveksten av utanforskap. Dette samsvarar med kommunen sitt omstillingsarbeid «Vi skal være der barna er»

Kristiansund
kommune

2

I forvaltningsrevisjonen har vi også fått fram dei spesifikke verkemidla vi har innretta mot familiar med låge inntekter. Kristiansund kommune har mange slike tiltak. Forvaltningsrevisjonsrapporten viser at dei er for lite koordinert, og kan bli meir virkningsfulle.

Barn i fattige familiar står høgare på vår dagsorden i Kristiansund kommune, og vi ser svært alvorleg på framveksten av aukande sosiale forskjeller i vår by. Vi vil at våre kommunale tenester, boligpolitikken, tilgang til utdanning- og arbeid og deltaking i fritidsaktiviteter skal vera virkningsfulle, og fremme sosial utjevning og inkludering.

Forvaltningsrevisjonsrapporten om barn i fattige familier vil vera eit viktig kunnskapsgrunnlag for vårt arbeid.

Olaug Haugen

Kommunalsjef oppvekst

VEDLEGG 2: UTLEDNING AV REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som brukes for å vurdere funnene i undersøkelsene. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative eller anerkjente kilder innenfor det reviderte området, og de skal være relevante og konkrete. Kildene (i alfabetisk rekkefølge) til revisjonskriteriene er:

- Barnekonvensjonen. 1999. FNs konvensjon om barnets rettigheter (21-05-1999). Lovdata <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>
- Barnehageloven (2005). Lov om barnehager. <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>
- Barnevernsloven (2021). *Lov om barnevern*. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Bufdir (januar 2023). Fattigdom – veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier [Fattigdom - veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier | Bufdir](#)
- FN (2023). FNs bærekraftsmål. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Forskrift om foreldrebetaling i barnehager (2005). Forskrift om foreldrebetaling i barnehager. <https://lovdata.no/forskrift/2005-12-16-1478>
- Folkehelselova (2011). *Lov om folkehelsearbeid*. <https://lovdata.no/lov/2011-06-24-29>
- Forskrift til opplæringslova (2023). *Forskrift til opplæringslova*. <https://lovdata.no/forskrift/2006-06-23-724>
- Grunnloven (1814). Kongeriket Noregs grunnlov. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>
- Helse- og omsorgstjenesteloven (2011). *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.* <https://lovdata.no/lov/2011-06-24-30>
- Kommunelova (2018). Lov om kommuner og fylkeskommuner. <https://lovdata.no/lov/2018-06-22-83>
- Kristiansund kommune oppvekstplan 2019-2027 [Oppvekstplan 2019-2027 \(kristiansund.kommune.no\)](#)
- [Meld. St. 25 \(2020-2021\). Likeverdsreformen – Et samfunn med bruk for alle. Meld. St. 25 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)
- Opplæringslova(2022). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV, av 22.06.2012.
- Sosialtjenesteloven (2009). Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. <https://lovdata.no/lov/2009-12-18-131>

PROBLEMSTILLING 1: KOMMUNENS PRAKSIS

Hva gjør kommunen for å begrense fattigdom i barnefamilier?

Hva gjør kommunen for å begrense negative følger av fattigdom for barn?

Denne første delen er en ren beskrivende kartlegging (deskriptiv) og har derfor ingen revisjonskriterier.

PROBLEMSTILLING 2: KOMMUNENS KUNNSKAP OM BARN OG UNGES LEVEKÅR OG FOREBYGGENDE ARBEID

Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om barn og unges levekår i kommunen? og Brukes denne kunnskapen i det forebyggende arbeidet?

En del av kommunen sin oppgave er å gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, jfr. **Sosialtjenesteloven** §12, mens **folkehelseloven** § 5 sier at kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen. Formålet med sosialtjenesteloven er bl.a. å forebygge sosiale problemer og bedre levekårene til vanskeligstilte, jf. sosialtjenesteloven § 1. Kommunen skal som del av sitt forebyggende arbeid «gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, vie spesiell oppmerksomhet til trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer, og søke å finne tiltak som kan forebygge slike problemer», jf. sosialtjenesteloven § 12. I rundskriv R35-00 står det om bestemmelsen i § 12 (kap. 3.12.1):

I tillegg til krav satt i sosialtjenesteloven om å følge med på barn og unges levekår, er det også en plikt til dette etter folkehelseloven og barnevernloven. Kravet i **barnevernloven** (§ 15-1) innebærer at kommunen har et ansvar for å fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsproblemer. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

Etter **folkehelseloven** § 5 skal kommunen ha en skriftlig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som kan virke inn på denne. Kommunen skal være særlig oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. Lovteksten setter også rammer for kommunens samarbeid med andre offentlige organer og frivillige organisasjoner (§4, 3. ledd).

Kunnskap som forskere har funnet er viktig å bruke for kommunen. Ut fra statistikk om fattigdom er innvandrerfamilier, innvandrerfamilier med mange barn og er av NAV definert til å være i risikozonen for å leve i familier med vedvarende lav inntekt. Hvis en ikke arbeider forebyggende vil noen av disse familiene kunne trenge hjelp i selektert eller individuelt nivå og bli mer avhengig av hjelp fra det kommunale velferdssystemet (NAV, 2022, s. 8, 28 og 40). Mer om utledningen fra sosialtjenesteloven.

Forskning sier at dårlig økonomi påvirker barna direkte siden de blir bekymret over familiens situasjon. En familie med dårlig økonomi, vil ha utfordringer med å investere i barnas

utvikling. En av utfordringene vil være å kunne prioritere fritidsaktiviteter (Bufdir, 2017) og (Regjeringen, 2023, s. 90-93).

FNs barnekonvensjon av 1989 (vedlegg 7 til Lov 09.05.2014 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett, menneskerettsloven). Denne internasjonale menneskerettighetskonvensjonen gir barn en spesiell juridisk status og gir dem krav på spesiell beskyttelse og rett til å bli hørt i saker som angår dem selv.

Lov 17.05.1814 Kongeriket Noregs grunnlov kapittel E om menneskerettigheter. Lovteksten slår fast at Norge har ratifisert FNs menneskerettigheter. FNs barnekonvensjon er også ratifisert.

Behov for samarbeid om barns fritid

Et viktig tema i FN's barnekonvensjon er fritid og hvile. Samhandling av tiltak rundt fritid blir viktig for å hjelpe familiene med dette. Kostnader som halleie, utstyr til idretten eller aktiviteten, leie av instruktører, reise og kursing fører til at klubbene må ha en viss inntekt fra treningsavgift/ aktivitetsavgift. En positiv faktor ved lag og organisasjoners aktiviteter er at de er faste holdepunkt som skjer ukentlig i skoleåret.

En effekt av ressursmangel kommer til syne når barn i lavinntektsfamilier i mindre grad deltar i organiserte fritidsaktiviteter sammenlignet med andre barn. Slik går de glipp av en viktig sosial arena (Bufdir, januar 2023). Barnehage og skole arbeider for å få til et likestilt tilbud og utjevner sosiale forskjeller på dagtid, men har ikke kapasitet til å løse slike utfordringer etter arbeidstid.

Opplysningsplikten/ oppmerksomhetsplikten

Kommunalt ansatte har en plikt til å være oppmerksom på behov for tiltak etter helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten. Lovverk som hjemler dette er: Opplæringslova §15-4, barnehageloven §45, privatskoleloven §7-5, krisesenterloven §6a og familievernkontorloven §9.

Bekymringsmeldinger til barnevernet omfattes også av oppmerksomhetsplikten og er hjemlet i følgende lover: Barnehageloven §46, opplæringslova §15-3, privatskoleloven §7-4, sosialtjenesteloven §45, integreringsloven §49, folketrygdloven §25-11, helsepersonelloven §33, familievernkontorloven §10 og krisesenterloven §6. Revisjonen er ikke forelagt en rutine for hva en ansatt skal gjøre når en mistenker eller avdekker at en familie er fattig.

For å bruke kategorier fra kapittel 2.1. i forvaltningsrevisjonen, møter familiene som er på det universelle nivået kommunale tjenester gjennom barnehage, skole, kulturskole og helse. Alle disse tjenestene har plikt til å være oppmerksom på behov for tiltak fra helse- og omsorgstjenestene og sosialtjenesten i kommunen og melde behov videre (Helsedirektoratet, 2023).

Personalet i skoler og barnehager skal være på vakt overfor forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenesten, men også være observant på opplysningsplikt til barnevernet. Lov 17.07.1997 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) kapittel 15 om opplysningsplikt til barnevernet og den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten. Lovteksten sier noe om opplysningsplikt til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten og til barnevernet. Lov 17.06.2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) kapittel 9 Forskjellige bestemmelser. Lovteksten sier at barnehagen har opplysningsplikt til barnevernet og den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten.

Rundskriv fra utdanningsdirektoratet, Udir 10-2012 om skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten gir veiledning til skoleeiere og skoleledere om skolepersonalets opplysningsplikt (Udir, 2021).

Personalet i skoler og barnehager skal være på vakt overfor forhold som bør føre til tiltak både fra sosialtjenesten. For personalet ved skolene er dette regulert i opplæringsloven § 15-4. Personalet skal av eget tiltak gi sosialtjenesten opplysninger om forhold som bør føre til tiltak fra dem. Opplysninger kan bare gis med samtykke fra eleven, eventuelt fra foreldrene, eller så langt opplysningen kan gis uten hinder av taushetsplikten. For personalet i barnehager er dette regulert i barnehageloven § 45. Barnehagepersonalet skal være oppmerksomme på forhold som bør føre til tiltak overfor barn i barnehage fra kommunen side, og skal av eget tiltak gi sosialtjenesten eller den kommunale helse- og omsorgstjenesten opplysninger om slike forhold. Opplysninger til sosialtjenesten eller helse- og omsorgstjenesten kan bare gis etter samtykke eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

Planlegging og internkontroll

I tillegg til de spesifikke kravene knyttet til folkehelsearbeidet og kravene i sosialtjenesteloven, vil kravene til planstrategi, kommuneplanens samfunnsdel med tilhørende handlingsdel og eventuelle kommunedelplaner med handlingsplaner gi føringer for kommunens arbeid. Kommuneplanen skal ta utgangspunkt i kommunal planstrategi og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn, jf. plan og bygningsloven §§ 10-1, 11-1 og 11-2. Staten la i de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging for 2019 – 2023 inn en forventning om at FNs bærekraftsmål skal legges til grunn for planleggingen.11 Ett av målene er å utrydde fattigdom, og et delmål til

dette er å halvere andelen menn, kvinner og barn som lever i fattigdom. En legger her til grunn nasjonale definisjoner for fattigdom.

En del av grunnlaget til forvaltningsrevisjonen er kommunelovens bestemmelser om internkontroll (§25-1). Kommunen skal ha nødvendige rutiner og prosedyrer, avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik og evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. Systematisk internkontroll (KS, 2020, s. 47) kan inneholde elementer som:

- målsettinger og klarhet i ønsket resultat
- planer for arbeidet
- kunnskap om nåsituasjonen
- verktøy og metoder
- rutiner og prosedyrer
- tiltak og innsats

Sosialtjenestelovens virkeområde

Formålet med loven er beskrevet i §1 og omhandler at kommunen skal bidra til at barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Det er arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) som skal samordne tjenestetilbudet for at det skal bli helhetlig.

Med bakgrunn i denne utledningen har vi utarbeidet følgende revisjonskriterium:

- Kommunen skal ha kunnskap om barn og unges levekår i kommunen
- Kommunen skal ha tiltak for at personalet i skoler og barnehager er kjent med og følger opp opplysningsplikten til barnevernstjenesten.
- Kommunen skal sikre at kunnskap brukes i et systematisk forebyggende arbeid. Dette innebærer at kommunen bør:
 - Fastsette mål for å møte utfordringer som følger av barnefattigdom
 - Utarbeide tiltak for å nå egne mål og nasjonale føringer
 - Sikre at tiltakene er kjent i kommunen
 - Kommunen skal sikre at en fanger opp barn og unge som er berørt av fattigdomsproblematikk med tiltakene og at de evalueres og eventuelt justeres

PROBLEMSTILLING 3: SAMARBEID OG SAMORDNING

Problemstilling 3: Har kommunen tiltak for å sikre tverrfaglig samarbeid, og er tiltakene tilstrekkelig samordnet?

I lov 18.12.2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven) kapittel 3, §13, står det om kommunens rammer for samarbeid med andre offentlige organer: Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke til at sosiale hensyn blir ivaretatt av andre offentlige organer som har betydning for at formålet med loven blir oppnådd».

Lov av 24.06.2021 nr. 122 om folkehelsearbeid (Folkehelseloven) sier at kommuner og statlige helsemyndigheter skal sette i verk tiltak og samordne sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte.

Regjeringen la i 2020 frem samarbeidsstrategien for barn og ungdom i lavinntektsfamilier: *Like muligheter i oppveksten (2020–2023)*. Strategien omtaler samarbeid som en nøkkel større gevinster med en innsats innenfor områdene: Utdanning, arbeid, bolig, kultur, fritidsaktiviteter, helse og barne- og familievern (Regjeringen, 2023).

I Kristiansund kommunes oppvekstplan for 2019-2027 under kapittel om «den varme byen» (s.6-7.) står det om kommunens tiltak og strategier for hvordan barn og unge skal oppleve at oppveksten er varm:

Barn og unge opplever å bli inkludert, og lærer å mestre til tross for ulike forutsetninger. Videre heter det: Barn og unge som har særskilte behov eller som sliter psykisk får hjelp og støtte for at de skal fungere godt.

Hvordan jobber de ansatte?

Ansatte jobber for å gi tilbud av god kvalitet preget av tidlig innsats, inkludering, sosial utjevning og individuell tilpasning. Ansatte har et særlig ansvar for å fange opp barn og familier i risiko og å tilby/formidle hjelp til disse. Det kan være lavinntektsfamilier eller familier med risikofaktorer som vold, rus, fysisk/psykisk sykdom o.a. Ansatte veileder barn og unge i å stå i utfordringer på en god måte.

Av fem mål i den varme byen heter det: Vi samarbeider tverrfaglig og flerfaglig, og har barn og ungdoms livsmestring i sentrum. I kapittel 3.3 under «Hvordan kommer vi dit» Står det: Vi samarbeider tverrfaglig og flerfaglig, og har barn og ungdoms livsmestring i sentrum. Tiltak er blant annet:

- *Samlokalisere kompetanse og jobbe for mer samhandling mellom tjenestene.*
- *Utvikle et system som sikrer at samarbeid og ansvarsfordeling fungerer.*

- *Invitere enheter som jobber med barn og unge til «tegnebordet» for å utarbeide konkrete forslag til hvordan samhandling og/eller samlokalisering best kan gjøres i kommunen for å oppnå synergier mellom enhetene.*

Samarbeid med frivilligheten

I sosialtjenesteloven § 13 står det om samarbeid med frivillige organisasjoner, og at «kommunen bør samarbeide med brukergruppens organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgavene som kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen».

I veileder fra Bufdir oppdatert 26.01.2023 «Fattigdom – veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier» er det skissert et verktøy for kommuner og frivillig sektor i arbeid for barn og unge som lever i fattige familier. I veilederen står det under «*Samarbeid med frivillig sektor*»:

Gjennom sine aktiviteter supplerer frivillige organisasjoner kommunenes tilbud til barn og unge. Bredden av frivillige lag og foreninger er en ressurs som kan bidra inn i arbeidet mot fattigdom i barnefamilier på flere måter. Deltakelse i frivilligheten kan fremme inkludering, trivsel, tillit og mestring.

Frivillige lag og foreninger skaper sosiale møteplasser der man utvikler vennskap, nettverk, formell og uformell kunnskap, sosial kapital og kunnskap om demokratiske prosesser. Dette bidrar til positive relasjoner i lokalmiljøet for barn, unge og deres familier.

I Meld. St. 25 (2020-2021) «Likeverdsreformen – et samfunn med bruk for alle» står det at

En meningsfylt fritid er viktig for læring, mestring, helse og deltakelse i samfunnet. Bred og høy deltakelse i frivilligheten er et mål for å sikre tillit, fellesskap, beredskap, likestilling, kompetanse og velferd. Å kunne drive med kultur og idrett og å delta i fritidsaktiviteter og på fellesarenaer er viktig for å unngå utenforskap, men også for å få venner og en meningsfylt fritid. I tillegg er det viktig for læring og demokrati.

I kommuneplan for Kristiansund kommune - Samfunnsplan 2020-2032 står det følgende:

Frivilligheten er generelt viktig i demokratiske prosesser i de ulike interesseområdene. En sterk "frivillighet" er en viktig ressurs i kommunens samfunnsutvikling. Det er en utfordring å legge til rette for delaktighet av frivillige lag og organisasjoner. Mange innbyggere og organisasjoner vil gjerne bidra med å utvikle kommunen og sine lokalmiljø. Kommunen må derfor videreutvikle gode fora for innbyggerinvolvering.

Under «Den varme byen» er hovedmål (s.11) at «Vi har like muligheter for alle til tross for ulike forutsetninger. Kommunens strategi er:

- *Vi skal i samarbeide med ulike aktører arbeide for å motvirke utenforskap og konsekvenser av sosiale ulikheter, og spesielt ta hensyn til barn og unge.*
- *Vi skal opprettholde en mangfoldig frivillig sektor som samarbeider med kommunen om å skape gode lokalsamfunn, tjenester og tilbud til befolkningen.*
- *Vi skal identifisere og sette inn tiltak på riktig tidspunkt for de som står i fare for å falle utenfor.*
- *Vi skal legge til rette for mangfoldige bomiljø og boformer som ivaretar en variert befolkningssammensetning*

I Bufdir (januar 2023) sin veileder om fattigdom står det følgende under fritidsaktiviteter:

Barn som lever i familier med svak økonomi, deltar i mindre grad i organiserte fritidsaktiviteter enn andre barn. Dermed går de glipp av en viktig arena for barn og unge hvor de kan treffe andre og få mulighet til å utvikle ferdigheter.

For noen kan andre forhold som begrensede sosiale nettverk, dårlig helse og svake norskkunnskaper, begrense tilgangen til informasjon om og muligheter for å delta i fritidsaktiviteter. Det kan for enkelte være vanskelig og ressurskrevende å finne fram til og orientere seg i tilbud fra det offentlige og frivillig sektor.

Ofte er det voksne til stede som setter rammene for fritidsaktivitetene og bidrar med hjelp og støtte. Deltakelse i organisasjoner kan også fungere som en læringsarena for ungdoms identitetsutvikling og demokratiforståelse. Barn og unge som ikke har mulighet til å delta i slike arenaer, har mindre tilgang til denne typen lærings- og samværsaktiviteter.

Med bakgrunn i denne utledningen har vi utarbeidet følgende revisjonskriterium:

- Kommunen skal arbeide for å samlokalisere kompetanse og for mer samhandling mellom tjenestene
- Kommunen bør legge til rette for samarbeid om tjenester/tiltak rettet mot barn i fattige familier
- Kommunen bør sikre samordning av tiltak rettet mot barn i fattige familier
- Kommunen bør sikre tverrfaglig samarbeid mellom aktuelle aktørene
 - Kommune og NAV
 - Barnevern og NAV
- Kommunen bør samarbeide tett med frivillig sektor for å styrke og målrette tilbudet til barn og unge i kommunen, gjøre tilbudene bedre kjent, og bidra til at utsatte målgrupper blir bedre inkludert

VEDLEGG 3: OPPDATERT INFORMASJON OM FRITIDSAKTIVITETER/ STØTTE

Undersøkelsen over hvilke tilbud som er oppdatert på kommunens hjemmeside ble gjort i perioden 25.juli-01.august 2023.07.25. Vi sjekket hjemmesiden, men også hva Kommune-Kari (chatbot) svarte på vår forespørsel.

Aktivitet	Kristiansund.kommune.no	Kommune-Kari (chatbot)
Sommerskole	ja	Her finner du informasjon og kan melde deg på: Tilbud i skoleferien
«Kompis»	Nei, artikkel om at Kristiansund har Fritidskortordningen for 21-22	Tips om å få venner, besøksvenn osv.
Fritidskortet	Samme som for søk om kompis	Opplevelseskortet er et kort som gir barn og unge gratis adgang til kultur- og fritidsaktiviteter. Kortet gir gratis adgang sammen med en venn eller en foresatt.
"Fritids" (tilbud til funksjonshemmede)	ja	Forslag til oversikt når det gjelder fritid: Aktiviteter barn og unge, senior, kulturskolen, idrett, lag og foreninger, aktivitetskalender. Ikke alt er relevant på videre lenker.
Opplevelseskortet	nei	Samme svar som ved søk på fritidskortet
Gode verdier	nei	nei
Kontantkasse	nei	Kommunen har ikke en særskilt ordning for støtte til kontingent (medlemsavgift) og utstyr. Men se gjerne vår oversikt over andre tilskuddsordninger: lenke til kommunale tilskuddsordninger.
TACO GO BRETTSPILL (Frivilligsentralen)	nei	nei
Småbarnstreff (Frivilligsentralen)	nei	nei
Folkefest i folkeparken (Frivilligsentralen)	ja	nei
Misjonskirka	nei	nei
Frivilligsentralen	Ja, oversikt div. artikler om frivilligsentralen	På frivilligsentralen formidler de kontakt mellom mennesker i nærmiljøet; noen trenger hjelp og andre ønsker å hjelpe.

Tabell 2: Tabell over resultat fra søk om hvordan en får støtte til fritidsaktiviteter, søkt på kommunens hjemmeside.

VEDLEGG 4: SAMMENHENG I KOMMUNALE PLANER

Revisjonen har sett på hvilke planer i Kristiansund kommune som omhandler fattigdom. For å se etter sammenhenger, har revisjonen sett på mål og strategier i samfunnsdelen og sett etter den røde tråden i neste nivå som blir oppvekstplan, kommunedelplan for kultur og helhetlig plan for helse og omsorg.

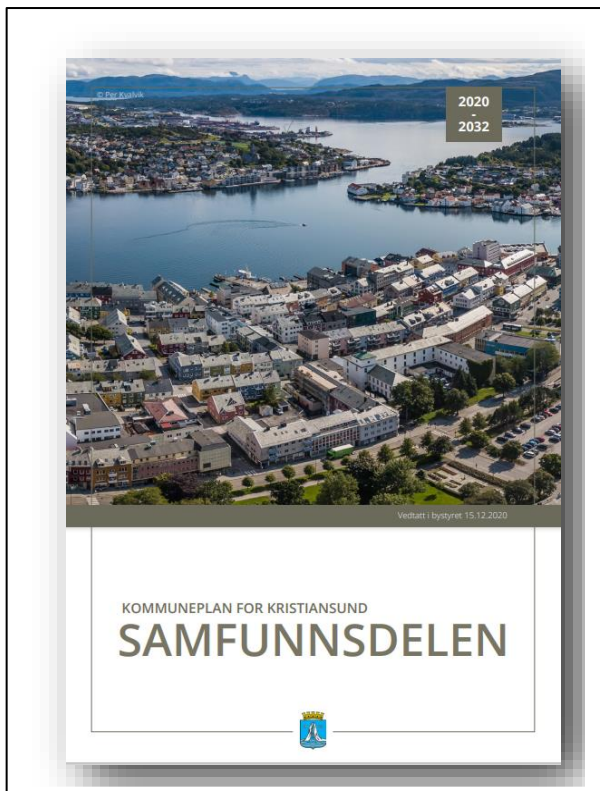
For å gjøre teksten mer lesbart kaller vi mål og strategier i oppvekstplanen for oppvekstmål og oppvekst-strategier, kulturplan for kulturmål og kultur-strategi og helse- og omsorgsmål og helse- og omsorgsstrategier. Nummereringen av strategier og mål er kun satt i revisjonsrapporten for å gi leseren oversikt over hvordan mål og strategier er brutt ned i andre planer og arbeid. Det gjengis kun mål og strategier som kan rettes mot arbeid for barn i fattige familier.

I samfunnsdelen av kommuneplanen er bærekraftsmålene til FN tatt med som en ramme for den strategiske utviklingen av Kristiansund, men bærekraftsmål nummer en, utrydding av

fattigdom er ikke satt opp blant de 10 satsingsområdene kommunen har valgt ut. Likevel er målet nevnt i innledningen om kommunens satsingsområder.

En finner mål og strategier som treffer bærekraftsmålet om fattigdomsutrydding under kapittelet «den varme byen», der tre hovedmål er aktuelle for revisjonen. (Se vedlegg 4, flytskjema for kommunens planer)

1. Vi har like muligheter for alle til tross for ulike forutsetninger.
2. Vi har lagt til rette for god helse og livskvalitet for alle, uansett alder.
3. Vi har en inkluderende, rettferdig og god utdanning, og muligheter for livslang læring for alle.

Figur 13: Samfunnsdelen av kommuneplan for Kristiansund kommune.

Samfunnsdel hovedmål (1). «Vi har like muligheter for alle til tross for ulike forutsetninger» er delt opp i fire strategier.

Strategi (1A): «Vi skal i samarbeid med ulike aktører arbeide for å motvirke utenforskap og konsekvenser av sosiale ulikheter, og spesielt ta hensyn til barn og unge». I

oppvekstplanen finner vi det tilhørende oppvekstmålet, at «alle skal oppleve at de er inkludert i en del av et felleskap, som gjør at de får muligheten til å leve et meningsfullt liv».

Det er laget oppvekststrategier som, «Gi alle barn og unge tilgang på et variert og godt fritidstilbud uavhengig av familiens økonomi» og at kommunen skal «Utvikle en funksjonell integreringsprosess».

Handling: Vi finner dette igjen i handling der NAV og barnevernet samarbeider, NAV, eiendom og servicetorget samarbeider, og skole og barnehager samarbeider i oppvekstnettverk Nordmøre.

Strategi (1B): «Vi skal identifisere og sette inn tiltak på riktig tidspunkt for de som står i fare for å falle utenfor». Under den kloke byen finner vi det tilhørende oppvekstmålet «Alle barn og unge opplever mestring på sitt nivå og har muligheter for kreativ utforskning både i lek og i læring».

Handling: I revisjonen ser vi at ungdomslos hjelper ungdom som er i ferd med å falle ut av skolen. Tilpasset undervisning og godt læringsmiljø er områder som en har jobbet sammen om i Opplæringsnettverk Nordmøre.

Strategi (1C): «Vi skal opprettholde en mangfoldig frivillig sektor som samarbeider med kommunen om å skape gode lokalsamfunn, tjenester og tilbud til befolkningen.» Under Kommunedelplan for Kultur 2022-2032 finner vi det tilhørende kulturmålet «Vi jobber tett sammen med ulike institusjoner, bedrifter og organisasjoner for å bidra til en utvikling av både det profesjonelle og frivillige kulturfeltet.»

Et annet tilhørende oppvekstmål i den smarte byen er, «Vi skaper møteplasser som både er og blir opplevd som universelle, gjennom fysisk og økonomisk tilrettelegging og sosial inkludering.» Dette gjøres både av kommunen og i samarbeid med frivillige lag og organisasjoner.

Handling: Kulturavdelingen er bindeledd til frivillige lag og organisasjoner. Revisjonen finner at dette fungerer godt i dag. Det er mange deler av kommunen som har et samarbeid med frivillige lag og organisasjoner som frivilligsentralen/BUA, Gode Verdier, Røde kors, Sanitetsforeningen, Bestemors hage og andre.

Strategi (1D): «Vi skal legge til rette for mangfoldige bomiljø og boformer som ivaretar en variert befolknings sammensetning og ulike inntektsgrupper». Tilhørende helse- og omsorgsmål er, «Kommunen har en tomte- og boligpolitikk som favner ulike brukergrupper og «Kommunen utnytter Husbankens ordninger slik at mennesker i størst mulig grad får mulighet til å eie sin egen bolig.» For å nå disse målene er helse- og omsorgsstrategiene at kommunen skal «Utvikle tomte- og boligpolitikken» og arbeide med «Fra leie til eie», der blant annet flere barnefamilier skal eie egen bolig Det er mål om å redusere andel leietakere i kommunale boliger og legge til rette for trygge boforhold.

Handling: Eiendomsdrift samarbeider med andre enheter i kommunen om Trygge hjem (se s. 19) der et konkret antall familier skal få hjelp, de har en miljøarbeider som hjelper familier med å løse utfordringer og de er med i arbeidet i satsningen TryggEST der sårbare beboere får hjelp. I tillegg har NAV familielos som hjelper mange familier med utfordringer.

Samfunnsdel hovedmål (2): «Vi har lagt til rette for god helse og livskvalitet for alle, uansett alder». Under strategi ser vi tre strategier som aktuelle for arbeidet med barn og fattige familier:

(2A) «Vi skal mobilisere innbyggerne til å ta vare på seg selv og sine omgivelser, og tilrettelegge for friluftsliv og aktivitet i nærmiljøet»

(2B) «Vi skal forebygge tidlig og på riktig tidspunkt, fremfor å reparere sent»

(2C) «Vi skal arbeide aktivt med forebygging av psykiske plager og rusmisbruk.»

Strategi (2A): «Vi skal mobilisere innbyggerne til å ta vare på seg selv og sine omgivelser, og tilrettelegge for friluftsliv og aktivitet i nærmiljøet.»

FI oppvekstplanen finner vi mål som samsvarer godt med samfunnsdelen. Oppvekstmålet «Alle barn og unge i Kristiansund opplever fremtidsro og gis redskaper til å tro at de mestrer fremtiden», blir omgjort til oppvekststrategi i punktene: «Utvikle et godt grunntilbud og i tillegg tilby et styrket tilbud med fokus på psykisk helse i Kristiansund Kommune» og «Gi barn og unge mulighet til å utvikle livsmestring».

Oppvekstmålet «Vi samarbeider tverrfaglig og flerfaglig, og har barn og ungdoms livsmestring i sentrum» blir til oppvekststrategiene «Samlokalisere kompetanse og jobbe for mer samhandling mellom tjenestene», «Bruke ambulerende team som jobber over tid i enhetene» og «Utvikle system som sikrer at samarbeid og ansvarsfordeling fungerer».

Handling: Både nasjonalt og lokalt er det «Satsing i skolen på folkehelse og livsmestring», Barn, familie og helse arbeider med å dreie innsatsen mot forebygging av psykisk helse og rusvansker der det prioriteres å hjelpe ungdom og unge voksne. Tverrfaglige helseteam som tar opp utfordringer innen helse i skole og barnehage, tar opp og løser sammensatte utfordringer.

Strategi (2B) «Vi skal forebygge tidlig og på riktig tidspunkt, fremfor å reparere sent» og 2C «Vi skal arbeide aktivt med forebygging av psykiske plager og rusmisbruk»: Vi finner dette igjen i oppvekst-planen under oppvekstmålet «Alle barn og unge i Kristiansund har en god fysisk og psykisk plattform for å være seg selv». Målene finner en igjen i oppvekststrategiene «Gi barn og unge mulighet til å utvikle livsmestring» og «Gi barn og unge en helsefremmende oppvekst». Et helse- og omsorgsmål som kan bidra til å spre kunnskap er at kommunen «Videreutvikler og bedrer samarbeid og koordinering mellom voksen- og oppvekstsektoren».

Handling: Som på oppvekstmål 2A påvirker skolens satsing på folkehelse og livsmestring livssituasjonen til barn i fattige familier. Enkelte av skolene har opprettet trivselsteam der miljøveiledere deltar i arbeidet med å skape et godt læringsmiljø sammen med de andre ansatte ved skolene. Enhet barn, familie og helse har Tverrfaglig helsestasjon, Barneblikk og samarbeider med BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk enhet) om rask hjelp for de som trenger det mest.

Samfunnsdel strategi (3A): Målet «Vi har en inkluderende, rettferdig og god utdanning, og muligheter for livslang læring for alle» har blitt bearbeidet i oppvekstplanen. Dette skal arbeides med i en langsiktig utdanningsstrategi for å lykkes med kommunens samfunnsutvikling. Strategien er brutt ned i følgende oppvekstmål

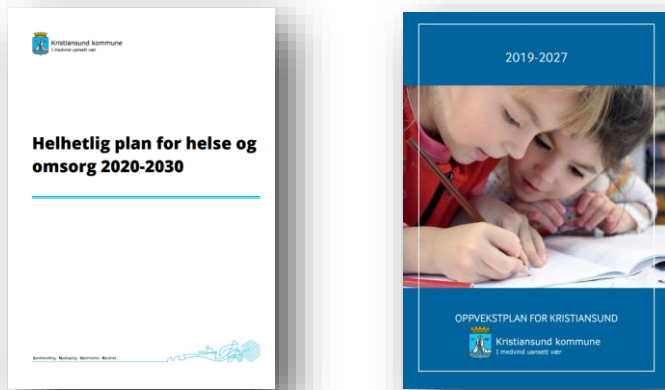
- «Alle barn og unge opplever mestring på sitt nivå, og har muligheter for kreativ utforskning både i lek og læring»
- «Barn og unge har mulighet til å gjennomføre videregående opplæring».

Disse målene har fått følgende strategier: Kommunen skal

- Igangsette evidensbaserte metoder for å nå opp til landsgjennomsnitt for gjennomføring av videregående skole
- Innføre/videreføre målrettede, evidensbaserte strategier for å forhindre mobbing
- Ha tidlig fokus på skolevegring og tydelige arbeidsverktøy for å forebygge at barn ikke ønsker å gå på skolen

Under den smarte byen finner en strategien at kommunen skal «Gi mulighet for medvirkning, bli inkludert i en eller flere grupper.» Strategien er å «Invitere barn og unge til å være aktører i egen helse, egen lek og egen læring». Innbyggerinvolvering viser seg når kommunen benytter ungdomsrådet som aktør til innspill og utforming av planer. Ungdomsrådet tas med på råd og blir hørt i enkeltsaker.

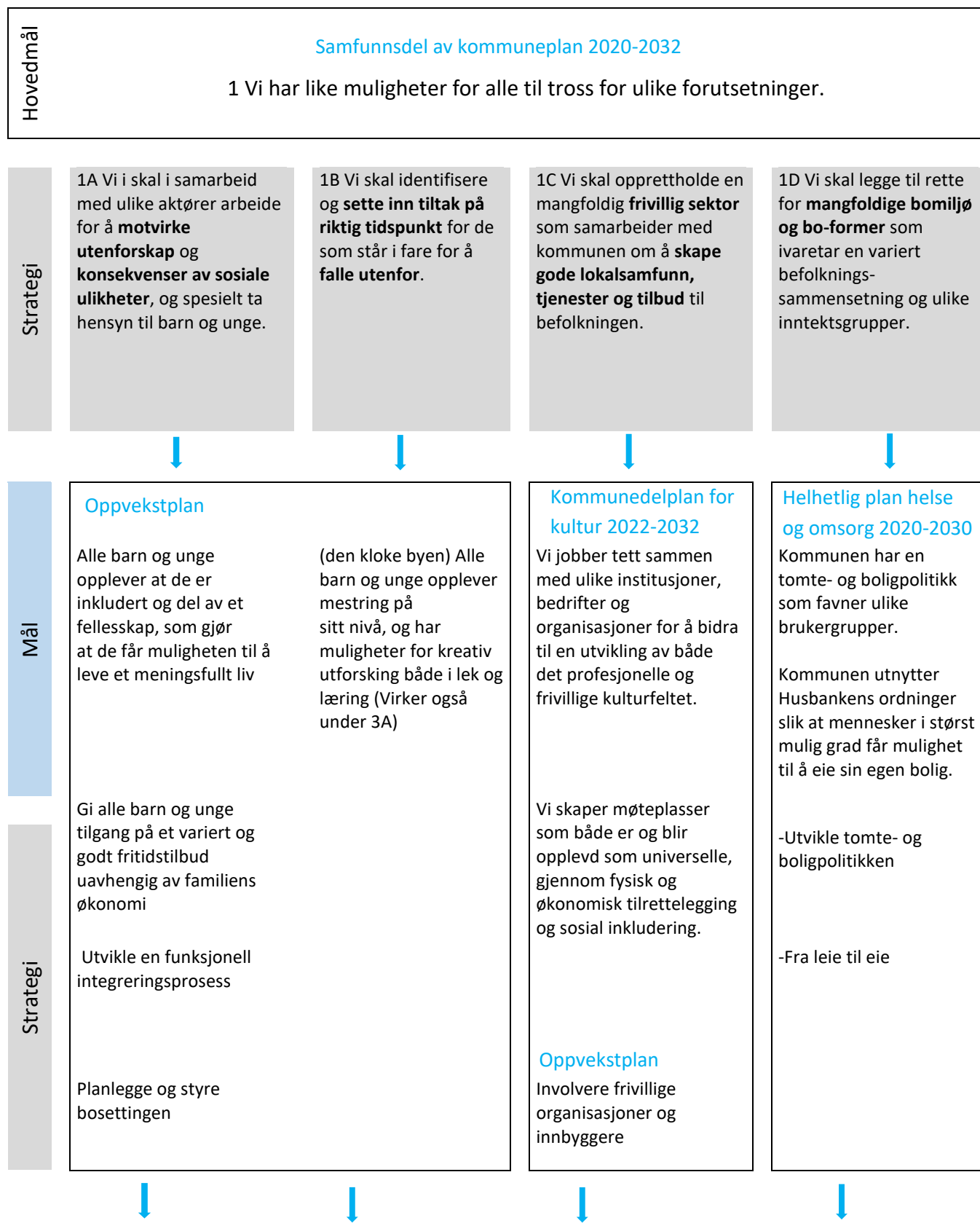
Handling: Bruk av miljøveiledere og miljøarbeidere i skolen bidrar til mestring for elever som strever med læring og oppmøte. Ungdomslos hjelper ungdommer med å komme seg på skolen og hindrer frafall. Inkludering, satsing på godt læringsmiljø er også arbeid som implementeres etter felles arbeid ut fra kommunens strategier.

Figur 14: Kommunens samfunnsdel er konkretisert i planer for oppvekst og helhetlig helse.

Skjematisk fremstilling av planene

Flytskjemaet viser utvalgte mål fra samfunnsdelen av kommuneplanen og hvordan det er brutt ned i andre planer og til slutt hvordan det vises i handling.

Handling	<ul style="list-style-type: none"> - NAV og barnevern samarbeider - NAV, eiendom og servicetorget samarbeider -Samarbeid i Nettverk Nordmøre 	<ul style="list-style-type: none"> -Ungdomslos hjelper ungdom som er i ferd med å falle ut av skole 	<ul style="list-style-type: none"> -Kultur er bindeledd til frivilligsentralen -Samarbeid med Gode verdier, Røde kors, Sanitetsforeningen, Bestemors hage og andre lag og organisasjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> -Prosjekt: Trygge hjem -Miljøarbeider i eiendomsdrift -"TryggEST" -Familielos i NAV hjelper mange familier
----------	---	--	---	---

Hovedmål	<p>Samfunnsdel av kommuneplan 2020-2032</p> <p>2 Vi har lagt til rette for god helse og livskvalitet for alle, uansett alder</p>
----------	--

Strategi	<p>2A Vi skal mobilisere innbyggerne til å ta vare på seg selv og sine omgivelser, og tilrettelegge for friluftsliv og aktivitet i nærmiljøet.</p>	<p>2B Vi skal forebygge tidlig og på riktig tidspunkt, fremfor å reparere sent.</p> <p>2C Vi skal arbeide aktivt med forebygging av psykiske plager og rusmisbruk.</p>
----------	--	--

Mål	<p>Oppvekstplan</p> <p>Barn og unge opplever framtidstro og gis redskap til å tro at de mestrer framtiden</p>	<p>Vi samarbeider tverrfaglig og flerfaglig, og har barn og ungdoms livsmestring i sentrum</p>	<p>Alle barn og unge i Kristiansund har en god fysisk og psykisk plattform for å være seg selv</p>	<p>Helhetlig plan helse og omsorg 2020-</p> <p>Videreutvikler og bedrer samarbeid og koordinering mellom voksen- og oppvekstsektoren</p>
Strategi	<ul style="list-style-type: none"> -Utvikle et godt grunntilbud og i tillegg tilby et styrket tilbud med fokus på psykisk helse i Kristiansund Kommune -Gi barn og unge mulighet til å utvikle livsmestring 	<ul style="list-style-type: none"> -Samlokalisere kompetanse og jobbe for mer samhandling mellom tjenestene -Bruke ambulerende team som jobber over tid i enhetene -Utvikle system som sikrer at samarbeid og ansvarsfordeling fungerer 	<ul style="list-style-type: none"> -Gi barn og unge mulighet til å utvikle livsmestring -Gi barn og unge en helsefremmende oppvekst 	

Handling	<ul style="list-style-type: none"> -Satsing i skolen på folkehelse og livsmestring - Dreie mot forebygging av psykisk helse og rusvansker og prioritere ungdom og unge voksne 	<ul style="list-style-type: none"> -Trivselsteam i skolen -Skolehelseteam tar opp og løser sammensatte utfordringer 	<ul style="list-style-type: none"> -Satsing i skolen på folkehelse og livsmestring -Trivselsteam i skolen -Jobber med å skape godt læringsmiljø 	<ul style="list-style-type: none"> -Tverrfaglig helsestasjon -Barneblikk -Rask hjelp i BUP for de som trenger det mest
----------	---	---	--	---

Hovedmål	<p>Samfunnsdel av kommuneplan 2020-2032</p> <p>3 Vi har en inkluderende, rettferdig og god utdanning, og muligheter for livslang læring for alle.</p>
----------	--

Strategi	3A Langsiktig utdanningsstrategi for å lykkes med kommunens samfunnsutvikling
----------	---

Mål	<p>Oppvekstplan (den kloke byen)</p> <p>Alle barn og unge opplever mestring på sitt nivå, og har muligheter for kreativ utforskning både i lek og læring</p> <p>Barn og unge har mulighet til å gjennomføre videregående opplæring</p>	<p>Oppvekstplan (den smarte byen)</p> <p>(den smarte byen) Gi mulighet for medvirkning, bli inkludert i en eller flere grupper.</p>
Strategi	<ul style="list-style-type: none"> -Igangsette evidensbaserte metoder for å nå opp til landsgjennomsnitt for gjennomføring av videregående skole -Innføre/videreføre målrettede, evidensbaserte strategier for å forhindre mobbing -Ha tidlig fokus på skolevegring og tydelige arbeidsverktøy for å forebygge at barn ikke ønsker å gå på skolen 	<ul style="list-style-type: none"> - Invitere barn og unge til å være aktører i egen helse, egen lek og egen læring

Handling	<ul style="list-style-type: none"> -Bruk av miljøveiledere, miljøarbeidere i skolen bidrar til mestring for elever som strever med læring og oppmøte. -Ungdomslos hjelper ungdommer med å komme seg på skolen. Hindrer frafall. 	<ul style="list-style-type: none"> -Inkludering, satsing på godt læringsmiljø -Innbyggerinvolvering, benytte ungdomsrådet som aktør til innspill. Ungdomsrådet tas med på råd.
----------	---	--

Figur 15: Tabellene viser oversikt over hvordan de overordnede planene følges og konkretiseres nedover i sektorer og hvor en finner igjen innholdet i handling.

Arealdelen av kommuneplanen er ikke tatt med i flytskjemaet. Arealdelen har en setning med betydning for arbeidet mot barnefattigdom, der det er satt mål om at kommunen skal: Sikre god bokvalitet og gode oppvekstsvilkår for barn og unge.

Delmål i målet i Helhetlig plan for helse og omsorgs punkt Fra leie til eie er som følger:

- Flere barnefamilier skal eie egen bolig.
- Vi skal redusere andelen leietakere i kommunale boliger gjennom muligheten til å eie egen bolig.
- Barn og unge skal bo godt.
- Barnefamilier som bor i leid bolig, skal ha trygge boforhold.
- Alle barn skal bo i gode fysiske nærmiljøer.
- Barn og unge skal få mulighet til å medvirke i utvikling og oppgradering av nærmiljø.

VEDLEGG 5: MAL FOR KARTLEGGINGSNOTAT – SOSIALE TJENESTER

MAL FOR KARTLEGGINGSNOTAT - SOSIALE TJENESTER

OBS: Ved alle søknader om økonomisk sosialhjelp må du vurdere om søker kan være aktuell for Kvalifiseringsprogrammet (KVP)

DISSE PUNKTENE BØR/SKAL VÆRE MED I NOTATET:

- Søknadsdato og hva det søkes om. Vær Obs på at søknader om nødhjelp har kort behandlingstid.
- Dokumenter at kartleggingssamtale er gjennomført. Herunder sikre at søknad er riktig utfylt. Gi orientering om vilkår.
- Vurder om du bør sende ut forvaltningsmelding ved manglende dokumentasjon.
- Beskriv inntekter, utgifter og formue. Dokumenteres for eksempel i kontoutskrifter. Har søker frivillig/tvungen forvaltning Har søker verge? Har søker gjeldsordning? I så fall vær oppmerksom på at økonomiske bidrag fra NAV kan ha innvirkning på gjeldsordningen, i verste fall velte den.
- Beskriv personlige forhold (for eksempel alder/sivilstand, familiesituasjon, omsorgsoppgaver i hjemmet, barn, opphold i barnehage og /eller SFO, husstandens størrelse). OBS: Barnas situasjon skal alltid tas med i vurderingen når du mottar en søknad.
- Hvis det er barn i familien: Undersøk om barnetrygd og barnebidrag er satt riktig. Deltakelse i fritidsaktiviteter? Rett på grunnstønad, hjelpestønad, omsorgspenger? Behov for barnekoordinator ved alvorlig syke barn? Kan familien søke om redusert foreldrebetaling i barnehage/SFO? Oppfølging fra andre kommunale instanser slik som helsestasjon, barneverntjenesten med mer?
- Beskriv bosted og boforhold (kommunal bolig? Privat leid bolig? Eier bolig? Strømutgifter? Skal internett/TV utgifter inngå som en godkjent egen utgift eller inngå i livsoppholdssatsen. Hovedregel er at internett/TV skal dekkes av ordinært livsopphold.
- Beskriv helse (dersom det påvirker inntektssituasjon og/eller dokumenterte særlige utgifter). Dersom det søkes om bidrag til egenandel til lege/medisin så må det vedlegges dokumentasjon som viser hvor mye selv har dekket av egenandelen gjennom året.
- Beskriv dersom utenlandsk opprinnelse: Nasjonalitet/oppholdstillatelse (husk EØS)
 - o Spesielt for FLINT: Ved søknad om økonomisk sosialhjelp skal det foreligge dokumentasjon på oppholdstillatelse, nasjonalitet, søkt barnetrygd (gjelder innvilgelse/avslag) og dokumentasjon om at det er søkt bostøtte (ikke søkt, skal det være kartlagt/begrunnet hvorfor).

Vurderinger:

- . Vurder akutt/nødsituasjon eller om det avdekkes andre behov enn det er søkt om.
- . Forsvarlig bosituasjon? Behov for hjemmebesøk?
- . Hvilke boutgifter skal tas med som en utgift? (Vurder å ta med internett/TV i tillegg til strømutfgifter? Er det søkt om avdragsfrihet?)
- . Hvilke andre reelle inntektsmuligheter/realisering av formuesgoder i husstanden er vurdert?
- Har barn særskilte behov ? (hvert barns situasjon skal vurderes individuelt)
- . Ønsker søker eller har behov for opplysning/råd og veiledning 17
- . Kan søker være i målgruppen for Kvalifiseringsprogrammet? 29
- . Vurdering av utbetalingsmåte: rekvisisjon, kontantkort, lån, hyppighet, overføring til annen konto? Ved direkte utbetaling til kreditor/andre så må det foreligge samtykke fra søker. Ved langtidsvedtak kan ikke pengeramme «inntilvedtak» brukes, men det månedlige beløpet estimeres til gunst for søker. Prøv å unngå langtidsvedtak, månedsvedtak anbefales.
- Vurder aktivitetskrav under 30 år (5 20a)
- . Vurdering av andre vilkår (S 20)
- . Konkret informasjon om konsekvens av brudd på vilkår (trekk per dag, minimumssats eller lignende)
- . Plan for videre oppfølging (inkludert oppfølging av satte vilkår)
- . Mulige refusjonskrav (526) - konkret informasjon og uttalemulighet gitt til søker.

Husk at du alltid skal foreta individuelle vurderinger.

Du kommer med et forslag til innstilling og Internforvaltning fatter endelig vedtak. Ved uenighet løftes saken til nærmeste avdelingsleder.

Rev, des 22

VEDLEGG 6: STATISTIKK OVER GJENNOMFØRING AV VIDEREGEÅENDE SKOLER I KRISTIANSUND

Andel fullført og bestått Atlanten og Kristiansund videregående skole, enkelt skoleår, fordelt etter skoleår og trinn.

MERK: Studiespes har en god del høyere gjennomføring enn yrkesfag. Skoler seg i mellom er dermed ikke sammenlignbare med dette grunnlaget.

15001 Atlanten videregående skole	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Vg1	94,7 %	93,1 %	95,5 %	95,7 %	94,2 %	94,1 %
Vg2	96,3 %	96,5 %	98,8 %	94,0 %	90,6 %	89,9 %
Vg3	93,9 %	92,9 %	100,0 %	96,6 %	94,1 %	89,6 %
Alle nivå	94,9 %	94,2 %	98,1 %	95,5 %	92,9 %	91,1 %

15012 Kristiansund videregående skole	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Vg1	77,4 %	81,1 %	85,1 %	90,0 %	90,7 %	86,8 %
Vg2	85,6 %	82,9 %	89,1 %	92,9 %	93,4 %	92,9 %
Vg3	84,6 %	77,3 %	83,6 %	84,8 %	92,9 %	77,2 %
Alle nivå	82,4 %	80,9 %	86,4 %	90,4 %	92,2 %	87,8 %

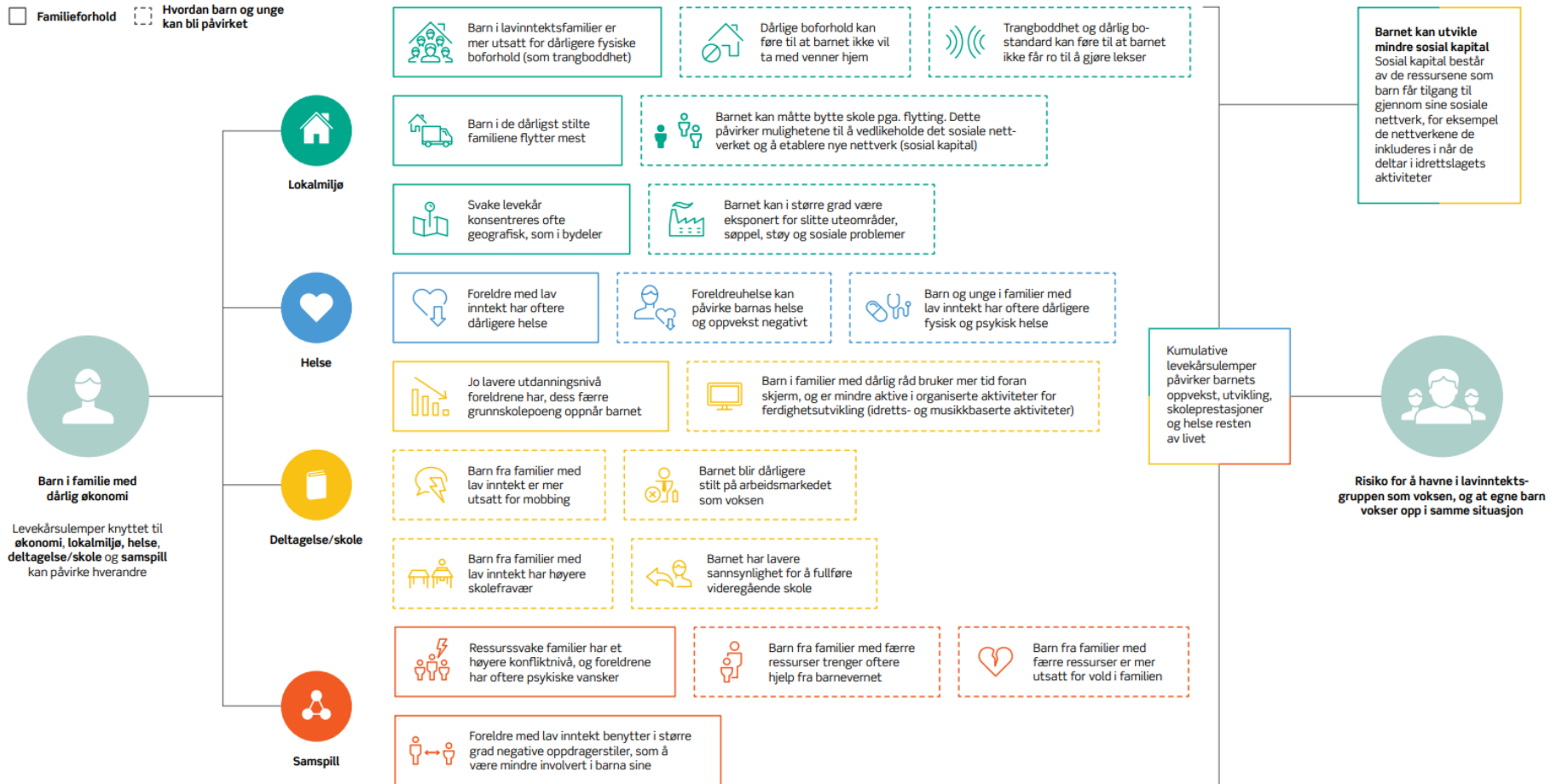
Tabell 3: Kilde: Kompetanse- og næringsavdelinga, Møre og Romsdal fylkeskommune, 7. august 2023.

VEDLEGG 7: FLYTSKJEMA SOM VISER MARGINALISERING AV BARN I FATTIGDOM

Barnefattigdom og marginalisering

Barn i husholdninger med lav inntekt er utsatt for mange ulike levekårsulemper

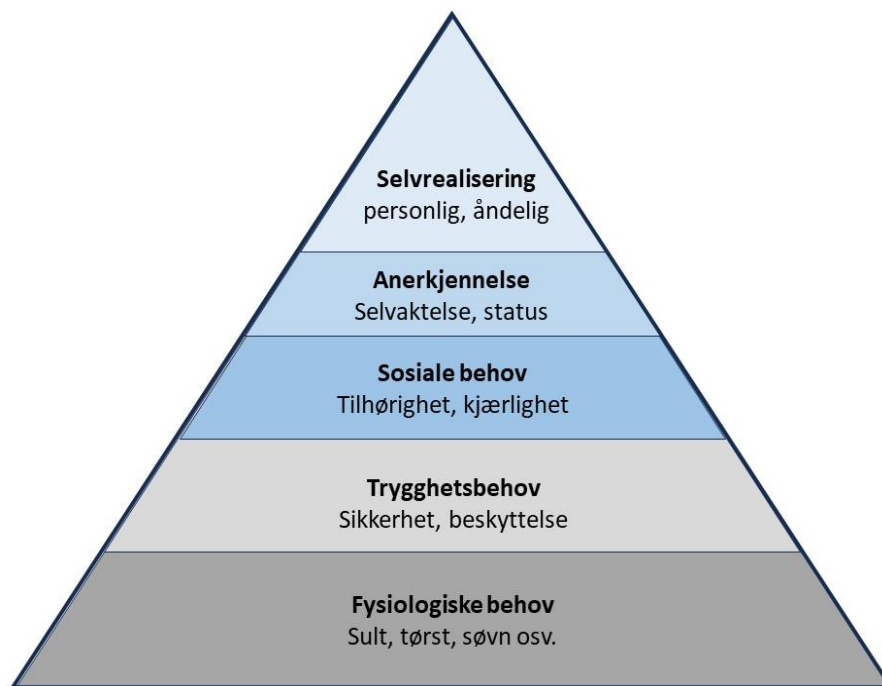
□ Familieforhold □ Hvordan barn og unge kan bli påvirket

Figur 16 :Kilde: Bufdir, januar 2023

VEDLEGG 8: MASLOWS BEHOVSPYRAMIDE

Barn trenger at de grunnleggende behovene er dekket før de kan realisere seg selv. Den amerikanske psykologen Abraham Maslow fremstiller menneskers behov i behovspyramiden og trygghetsbehovet kommer allerede på nivå 2. Barn i fattige familier kjenner på stress og utrygghet på grunn av økonomisk ustabilitet og dette kan begrense den personlige utviklingen til barna i behovspyramiden. Uten den økonomiske tryggheten blir det vanskelig å komme videre (Stai, NDLA, 2022). Det vil alltid være unntak, at det er noen som kan oppnå selvrealisering, selv om de har vokst opp i fattige familier.

Figur 17: Maslows behovspyramide viser at trygghetsbehov kommer tidlig. Illustrasjon: MRR SA

VEDLEGG 9: VERKTØY I ARBEIDET MED FATTIGDOM

Prof. Øyvind Kvello (NTNU) holdt et foredrag for NAV og barnevernstjenesten i Kristiansund i mai 2023. Her påpekte han at en må kartlegge risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer hvis en skal hjelpe barna i fattige familier. I tillegg til kunnskap gjennom forskning er det mange lovhjemler som ligger til grunn for kommunen sitt arbeid innenfor revisjonsområdet. Blant annet skal kommunen

- ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne (folkehelseloven)
- gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, vie spesiell oppmerksomhet til trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer, og søke å finne tiltak som kan forebygge slike problemer (Sosialtjenesteloven)
- utjevne forskjeller (barnehageloven, folkehelseloven)
- jobbe med tidlig innsats (opplæringslova, barnevernloven)

Punktene over er delvis sammenfallende med regjeringens strategier mot fattigdom.

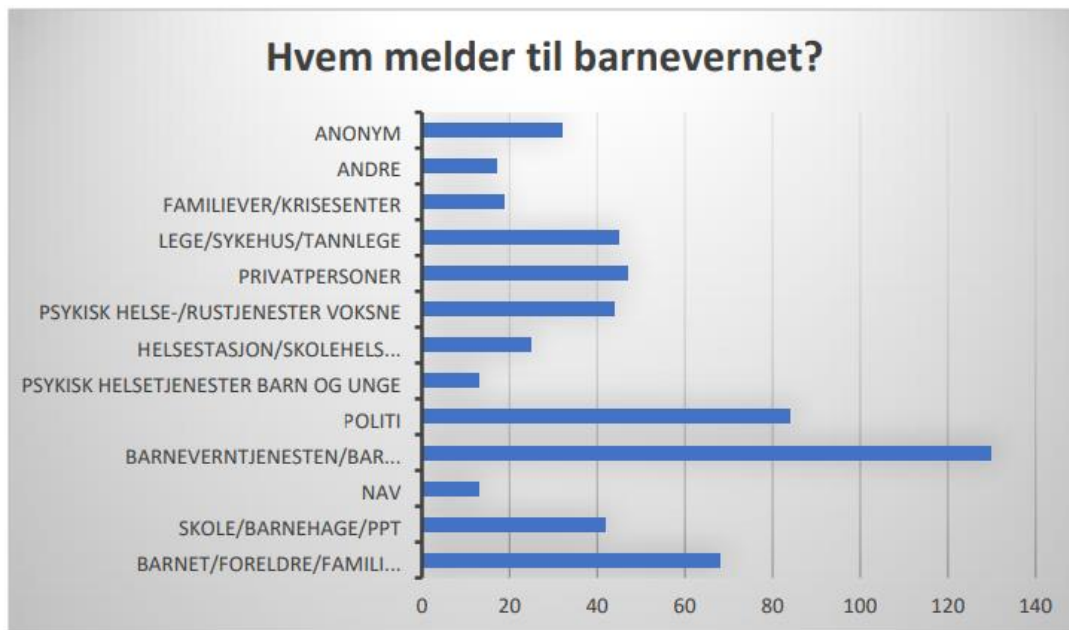
Effekt av ulikhet er noe som har økt mye fra 2000-tallet. Ny forskning ved universitetet i Oslo viser at forskjellen i skoleprestasjoner mellom barn fra fattige og rike familier er stor og har økt over tid. De mener at forskjellen tilsvarer omtrent to og et halvt års skolegang (Forskning.no, 2023). Dr. Philos Ivar Frønes påpeker også at spedbarns- og småbarnsfasen har stor betydning for barns utvikling og at forskning viser at spesielt sårbare barn som vokser opp i dysfunksjonelle familier kan bli hengende etter (Bufdir, 2017, s. 57).

Tiltak for å bedre situasjonen

I NOVA sin rapport om barn og unges levekår fra 2010 vises det til forskning som sier at tiltak kan deles inn i universelle tiltak for å bedre familienes økonomiske situasjon, eller mer selektive og målrettede tiltak som kun bedrer den økonomiske situasjonen til de med lavest inntekt. En kan også skille mellom strukturelle tiltak som peker på årsakene, og tiltak som letter konsekvensene for barn og unge som lever i fattige familier. (NOVA-rapport, 2010)

Samme rapport peker på at det er to tiltak som er viktige i skolen. Dette er gratisprinsippet og leksehjelp. Skolen bør være et område der barn og unge ikke bekymrer seg om at de kan bli ekskludert fra aktiviteter på grunn av manglende økonomiske ressurser (NOVA-rapport, 2010). SFO (Skolefritidsordning) og barnehage dekkes ikke av gratisprinsippet, men forskerne mener at overkommelige priser er viktige da det er med på å sikre en kvalitativt god opplæring, som skal nå frem til alle. En kan si at prinsippet er på veg inn i barnehagen i og med at det er innført gratis kjernetid (St.meld. nr. 41, 2008-2009).

VEDLEGG 10: STATISTIKK OVER BEKYMRINGSMELDINGER TIL BARNEVERNET

Figur 18: Diagrammet viser en oversikt over meldte bekymringsmeldinger til barnevernet i de tre samarbeidskommunene i 2022. Kilde: Tilstandsrapport for barneverntjenesten 2022.

LISTE OVER TABELLER

Tabell 1: Kommunene er sortert etter prisnivået. * prisnivå kan variere mellom skolene.	17
Tabell 2: Tabell over resultat fra søk om hvordan en får støtte til fritidsaktiviteter, søkt på kommunens hjemmeside.....	65
Tabell 3: Kilde: Kompetanse- og næringsavdelinga, Møre og Romsdal fylkeskommune, 7. august 2023.....	77

LISTE OVER FIGURER

Figur 1: Figuren viser et noe forenklet organisasjonskart for Kristiansund kommune. Kilde: Årsrapport 2022.....	7
Figur 2: FN's bærekraftsmål nummer en er å utrydde fattigdom. Kilde: FN.no	12
Figur 3: Basert på Bufdirs oversikt over foreldrestøttende tiltak, kan en også dele inn kommunens tjenester i en slik innsatspyramide. Illustrasjon: MRR SA.....	13
Figur 4: Bilder fra frivilligsentralen, her ved BUA. BUA hadde 450 utlån første halvår, og har mye utstyr å låne ut. Foto: Møre og Romsdal Revisjon SA.	19
Figur 5: Grafen viser andelen barn som lever i husholdninger med lav inntekt. Kilde: (Husbanken, 2023).....	26
Figur 6: Grafen viser hvordan fordelingen barn i lavinntektsfamilier som leier og bor trangt, prosentvis har endret seg noe de siste årene. Kilde: (Husbanken, 2023).	26
Figur 7: Grafene viser at tallene går ned i 2022. Graf for barn i husholdninger med lav inntekt og barnefamilier med lav inntekt har en klar trend alle fem årene. (Kilde: Husbanken, 2023).	27
Figur 8: Folkehelseoversikten skal lages av kommunen hvert fjerde år og være bakgrunnsmateriale for kommunens utvikling og forebygging.	30
Figur 9: Figur av hvordan en ser for seg innsatstrapp kan se ut i Kristiansund kommune. Illustrasjon: Kristiansund kommune.	37
Figur 10: Bildet viser scene og øvingsrom i Bakgården ungdomsklubb. Foto: Kristiansund kommune.	41
Figur 11: Diagrammet viser svar fra ungdomsundersøkelsen i 2020 og 2021.	42
Figur 12: Bildet viser at Bakgården ungdomsklubb har egen gamingstasjon. Foto: Kristiansund kommune.....	42
Figur 13: Samfunnsdelen av kommuneplan for Kristiansund kommune.	66
Figur 14: Kommunens samfunnsdel er konkretisert i planer for oppvekst og helhetlig helse.	70
Figur 15: Tabellene viser oversikt over hvordan de overordnede planene følges og konkretiseres nedover i sektorer og hvor en finner igjen innholdet i handling.	74
Figur 16 :Kilde: Bufdir, januar 2023.....	78
Figur 17: Maslows behovspyramide viser at trygghetsbehov kommer tidlig. Illustrasjon: MRR SA.....	79
Figur 18: Diagrammet viser en oversikt over meldte bekymringsmeldinger til barnevernet i de tre samarbeidskommunene i 2022. Kilde: Tilstandsrapport for barneverntjenesten 2022.....	81

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Hovedkontor: Kristiansund

Avdelingskontor: Ålesund, Molde, Surnadal

Eiere:

Aure, Averøy, Kristiansund, Rindal, Smøla, Surnadal, Tingvoll,
Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Rauma, Sunndal, Vestnes,
Fjord, Giske, Sula, Stranda, Sykkylven og Ålesund.

Møre og Romsdal fylkeskommune.